

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC

Maliyyə Hesabatları

*31 dekabr 2024-cü il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1 Əsas fəaliyyətlər	5
2 Hesabatların tərtibatının əsası	5
3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri	6
4 Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları	13
5 Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	14
6 Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	15
7 İnvestisiya qiymətli kağızları	15
8 Müştərilərə verilmiş kreditlər	16
9 Əmlak və avadanlıqlar	22
10 Qeyri-maddi aktivlər	22
11 İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri	23
12 Mənfəət vergisi	23
13 Digər aktivlər və öhdəliklər	24
14 Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	25
15 Müştərilər qarşısında öhdəliklər	25
16 Kapital	26
17 Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	26
18 Kredit zərəri xərci və digər dəyərsizləşmə	28
19 Faiz gəliri və xərci	28
20 Xalis haqq və komissiya gəlirləri	29
21 Əməliyyat xərcləri	29
22 Risklərin idarə edilməsi	30
23 Ədalətli dəyərin ölçülməsi	40
24 Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	42
25 Aidiyyəti olan tərəflərlə bağlı açıqlamalar	43
26 Kapital adekvatlığı	44

Müstəqil auditorun hesabatı

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC-nin səhmdarlarına və İdarə heyətinə

Rəy

Biz “Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC-nin (“Bank”) 31 dekabr 2024-cü il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri haqqında məlumatlar da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz audit Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının “Peşəkar mühasiblərin etika məəcəsi”-nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları daxil olmaqla) (“MBESŞ Məcəlləsi”) uyğun olaraq biz Bankdan müstəqillik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Maliyyə hesabatları üzrə Rəhbərliyin və Audit Komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Saxtakarlıq nəticəsində yaranmış təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki saxtakarlığa gizli sözləşmə, aldatma, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər;
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük;
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk;
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub - olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər;
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk;

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və mühüm audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabrda**

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeydlər	2024	2023
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	287,169	93,562
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	43,893	47,906
İnvestisiya qiymətli kağızları	7	77,724	85,842
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	299,771	273,063
İstifadə hüququ olan aktivlər	11	14,029	10,744
Əmlak və avadanlıqlar	9	6,027	4,479
Qeyri-maddi aktivlər	10	9,658	7,244
Digər aktivlər	13	11,086	10,139
Cəmi aktivlər		749,357	532,979
Öhdəliklər			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	14	41,964	31,871
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	15	563,584	371,376
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	12	325	2,997
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	12	500	868
Digər öhdəliklər	13	25,823	23,192
Cəmi öhdəliklər		632,196	430,304
Kapital			
Səhm kapitalı	16	55,381	55,381
Bölüşdürülməmiş mənfəət		61,272	47,114
Digər ehtiyatlar		180	180
Realizasiya edilməmiş gəlir/zərər ehtiyatı		328	-
Cəmi kapital		117,161	102,675
Cəmi öhdəliklər və kapital		749,357	532,979

Bankın İdarə Heyətinin adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

 Mete Şamil Öztürk
 İdarə Heyətinin Sədri/
 Baş İcraçı Direktor

 Ramin Səfərov
 Maliyyə hesabatları və iş təkmilləşdirməsi departamentinin müdiri

 Serkan Güral
 İdarə Heyətinin üzvü /
 Baş Maliyyə İnzibatçısı

 Elşən Babayev
 Baş Mühəsib

30 may 2025-ci il

Bakı, Azərbaycan

Mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabrda başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirləri	19	44,831	31,899
Faiz və digər oxşar xərclər	19	(7,797)	(2,873)
Xalis faiz gəliri		37,034	29,026
Kredit zərəri üzrə ehtiyatın bərpası, xalis,	18	1,087	2,417
Kredit zərəri üzrə ehtiyatdan sonra xalis faiz gəliri		38,121	31,443
Haqq və komissiya gəliri	20	16,557	13,104
Haqq və komissiya xərci	20	(12,337)	(9,595)
Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası üzrə zərər çıxılmaqla gəlirlər		(37)	10
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması üzrə xalis (zərərlər)		(32)	–
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər:		7,061	6,297
Digər əməliyyat gəliri		261	76
Əməliyyat xərcləri	21	(31,932)	(30,120)
Digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar, xalis		25	(842)
		(20,434)	(21,070)
Mənfəət vergisi xərclərindən əvvəlki mənfəət		17,687	10,373
Mənfəət vergisi xərci	12	(3,529)	(3,249)
İl üzrə xalis mənfəət		14,158	7,124
İl üzrə digər ümumi gəlir:			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilməli digər ümumi gəlir</i>			
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir		410	–
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilməli digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid mənfəət vergisi</i>	12	(82)	–
İl üzrə digər ümumi gəlir, vergilər çıxılmaqla		328	–
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		14,486	7,124

Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabrda başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Səhm kapitalı	Realizasiya edilməmiş gəlir/zərər ehtiyatı	Bölüşdürülməmi ş mənfəət	Digər ehtiyatlar	Cəmi kapital
1 yanvar 2023-cü il	55,381	–	39,990	180	95,551
İl üzrə xalis mənfəət	–	–	7,124	–	7,124
İl üzrə digər ümumi gəlir	–	–	–	–	–
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	–	–	7,124	–	7,124
31 dekabr 2023-cü il	55,381	–	47,114	180	102,675
İl üzrə xalis mənfəət	–	–	14,158	–	14,158
İl üzrə digər ümumi gəlir	–	328	–	–	328
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	–	328	14,158	–	14,486
31 dekabr 2024-cü il	55,381	328	61,272	180	117,161

5-44 səhifələrində əlavə olunmuş qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

31 dekabrda

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeydlər	2024	2023
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		43,675	29,551
Ödənilmiş faiz		(8,462)	(3,089)
Alınmış haqq və komissiyalar		16,516	12,973
Ödənilmiş haqq və komissiyalar		(12,337)	(9,595)
Xarici valyuta ilə ticarətdən gəlirlər		7,109	6,315
Digər alınmış gəlir		274	76
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(14,810)	(14,250)
Digər ödənilmiş əməliyyat xərcləri		(10,235)	(9,515)
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		21,730	12,466
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma:</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		4,295	(28,360)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(24,958)	(54,486)
Digər aktivlər		(1,178)	(663)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım / (azalma)</i>			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		11,055	8,237
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		191,534	5,498
Digər öhdəliklər		(888)	3,555
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş/ (istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		201,590	(53,753)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(6,328)	(2,817)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş/(istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		195,262	(56,570)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(50,822)	(96,212)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışından və geri alınmasından daxilolmalar		48,617	79,276
Əmlak və avadanlıqların alınması	9	(2,994)	(2,508)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	10	(4,726)	(2,321)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(9,925)	(21,765)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İcarə öhdəlikləri üzrə əsas borcun ödənilməsi	11	(1,750)	(2,307)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(1,750)	(2,307)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		48	(18)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım/(azalma)		183,635	(80,660)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə		103,534	184,194
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	287,169	103,534

Bankın siyasətinə uyğun olaraq, pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə 31 dekabr 2024-cü il tarixinə sıfır AZN (2023-cü il: 9,972 AZN) məbləğində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən buraxılmış notlar (ödəniş müddəti 90 günədək olan) daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

1 Əsas fəaliyyətlər

Bank Azərbaycan Respublikasında təsis olunub və fəaliyyət göstərir. Yapi Kredi Bank Azərbaycan səhmləri ilə məhdudlaşan qapalı səhmdar cəmiyyətdir və Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi aktlarına uyğun olaraq qurulmuşdur.

Bankın əsas fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasında kommersiya və pərakəndə bank əməliyyatlarının həyata keçirilməsidir. Bank, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 11 yanvar 2000-ci il tarixli 243 qeydiyyat nömrəli tam bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank, Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Əmanətlərin sığortalanması haqqında" Qanununda nəzərdə tutulmuş əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Milli valyutada 100 AZN-dək yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 12%-dək olan (2023-cü il: 12%), habelə xarici valyutada 100 AZN ekvivalentindəki yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 2.5%-dək (2023-cü il: 2.5%) olan əmanətlər üç il müddətində Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən tam sığortalanır.

Bankın hüquqi və faktiki ünvanı aşağıdakı kimidir: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ1078, Cəlil Məmmədquluzadə küçəsi, 73G.

Bankın Azərbaycan Respublikasında 8 filialı (2023-cü il: 8 filial) və 1 müştəri xidmətləri şöbəsi (2023-cü il: 1 şöbə) fəaliyyət göstərir. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın 249 (31 dekabr 2023-cü il: 270) nəfər işçisi olmuşdur.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə Bankın səhmdar strukturunda səhmdarların payları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Səhmdarlar	2024, %	2023, %
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	99.8	99.8
YK Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	0.1	0.1
YK Lease A.Ş.	0.1	0.1
Cəmi	100.0	100.0

Türkiyədə təsis edilmiş "Yapı ve Kredi Bankası A.Ş." ("YKB") Bankın birbaşa ana müəssisəsidir. YKB-nin səhmləri 1987-ci ildən etibarən İstanbul Fond Birjasında ("İFB") ticarət edilir. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə YKB-nin səhmlərinin 32.03%-i (2023-cü il: 32.03%) birjalarda açıq şəkildə ticarət edilir.

Qalan 67.97% səhmin 40.95%-i "Koç Qrup"a daxil olan "Koç Finansal Hizmetler A.Ş"-yə ("KFS"), 27.02%-i isə "Koç Holding A.Ş"-yə məxsusdur.

31 dekabr 2024-cü və 31 dekabr 2023-cü il tarixlərinə fərdi səhmdarlardan heç biri Banka yekun nəzarət etməmişdir.

2 Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır. Bank maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır.

Azərbaycan manatı "Yapi Kredi Bank Azərbaycan"ın əməliyyat və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Bank qeydlərin aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-yə uyğun olaraq həyata keçirir. Hazırkı maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Əhəmiyyətli uçot siyasətlərində açıqlanmış ədalətli dəyərlə ölçülmüş DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları və törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər

Bank 1 yanvar 2024-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir.

Aşağıdakı düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il tarixindən başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir:

- ▶ 7 sayılı MUBS-a və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: *Təchizatçıların maliyyə sövdələşmələri*
- ▶ 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: *Satış və geriye icarə əməliyyatında icarə öhdəliyi*
- ▶ 1 sayılı MUBS-a düzəlişlər – *Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi*

Bank buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişi vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Bankın maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər aşağıda göstərilir. Qüvvəyə mindiyi zaman, müvafiq olarsa, Bank həmin yeni və düzəliş edilmiş standart və şərhləri qəbul etmək niyyətindədir.

Maliyyə alətlərinin təsnifatı və ölçülməsinə düzəlişlər – 9 sayılı MHBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

30 may 2024-cü il tarixində BMUSŞ *Maliyyə alətlərinin təsnifatı və ölçülməsinə düzəlişlər* - 9 sayılı MHBS-yə və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər (Düzəlişlər) dərc etmişdir. Düzəlişlərə aşağıdakılar daxildir.

- Maliyyə öhdəliyinin tanınmasının "hesablaşma tarixi"ndə dayandırılmasına dair qeyd və hesablaşma tarixindən əvvəl elektron ödəniş sistemindən istifadə etməklə ödənilən maliyyə öhdəliklərinin tanınmasını dayandırmaq üçün uçot siyasəti seçiminin (xüsusi şərtlər yerinə yetirilərsə) təqdim edilməsi.
- Ətraf mühit, sosial məsuliyyət və korporativ idarəetmə (ƏMSİ) və oxşar xüsusiyyətlərə malik maliyyə aktivləri üçün müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin necə qiymətləndirilməli olduğuna dair əlavə təlimat.
- "Qeyri-çevrilmə xüsusiyyətləri"nin nədən ibarət olduğuna və müqavilə üzrə əlaqələnməmiş alətlərin xüsusiyyətlərinə dair izahlar.
- Şərti xüsusiyyətləri olan maliyyə alətləri üçün açıqlamaların və DÜGƏD ilə təsnif edilən kapital alətləri üçün əlavə açıqlama tələblərinin təqdim edilməsi.

Düzəlişlər 1 yanvar 2026-cı il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir. Yalnız maliyyə aktivlərinin təsnifatı və əlaqəli açıqlamalar üzrə düzəlişləri erkən qəbul etmək seçimi təqdim edilməklə, erkən tətbiqə icazə verilir. Hal-hazırda Bank düzəlişləri erkən qəbul etmək niyyətində deyil.

Düzəlişlərin cari təcrübədə əhəmiyyətli dəyişikliyə səbəb olub-olmayacağını və hesablaşma tarixindən əvvəl maliyyə öhdəliklərinin tanınmasını dayandırmaq üçün uçot siyasəti seçiminin tətbiqi şərtlərinə cavab verib-vermədiyini qiymətləndirmək məqsədilə Bank hal-hazırda elektron ödəniş sistemi vasitəsilə ödənilən maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması ilə bağlı düzəlişlərlə əlaqədar olaraq fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda istifadə edilən bütün əhəmiyyətli elektron ödəniş sistemlərinin qiymətləndirilməsini aparır. Bundan əlavə, Bank pul vəsaitlərinin hərəkətinə olan hüquq ləğv edildikdə müvafiq maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılmasını və hesablaşma tarixində müvafiq maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılmasını təmin etmək üçün bütün digər ödəniş sistemlərini (məsələn çeklər, kredit kartları, debet kartları) nəzərdən keçirir.

Bundan əlavə, Bank düzəlişlərin ƏMSİ və digər oxşar şərti xüsusiyyətlərə malik maliyyə aktivlərinə, habelə qeyri-çevrilmə maliyyələşdirməsinə və müqavilə ilə əlaqəli alətlərə təsirini qiymətləndirir. İlk qiymətləndirməyə əsasən, bu sahələrdəki düzəlişlərin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir, lakin qiymətləndirmə hələ davam edir.

18 sayılı MHBS – Maliyyə hesabatlarının təqdimatı və açıqlanması

2024-cü ilin aprel ayında BMUSŞ 1 sayılı Maliyyə hesabatlarının təqdimatı adlı MUBS-u əvəz edən 18 sayılı Maliyyə hesabatlarında təqdimat və açıqlamalar adlı 18 sayılı MHBS-i buraxmışdır. 18 sayılı MHBS mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda məlumatların, o cümlədən xüsusi cəmlərin və aralıq cəmlərin təqdim edilməsi ilə bağlı yeni tələblər müəyyən edir. Bundan əlavə, müəssisələr mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda bütün gəlir və xərcləri əməliyyat, investisiya, maliyyələşdirmə, mənfəət vergisi və dayandırılmış əməliyyatlar kimi 5 kateqoriya (bunlardan 3-ü yenidir) üzrə təsnif etməlidir. Əsas fəaliyyət növlərini (müşətilərə maliyyənin təqdim edilməsi və ya xüsusi növ aktivlərə investisiyaların edilməsi və ya hər ikisi) qeyd etmiş müəssisələr üçün xüsusi təqdimat tələbləri və opsiyları nəzərdə tutulub.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

18 sayılı MHBS – Maliyyə hesabatlarının təqdimatı və açıqlanması

Bundan əlavə, standart yeni müəyyən edilmiş və gəlir və xərclərin aralıq cəmləri olan rəhbərlik tərəfindən müəyyən edilən fəaliyyət göstəricilərinin açıqlanmasını tələb edir və əsas maliyyə hesabatları və qeydlərin müəyyən olunmuş "rolları" əsasında maliyyə məlumatlarının toplanması və bölünməsi üçün yeni tələblər müəyyən edir.

Dolayı metod üzrə əməliyyatlardan pul vəsaitlərinin hərəkətinə müəyyən etmək üçün başlanğıc nöqtənin "mənfəət və ya zərər"dən "əməliyyat mənfəəti və ya zərəri"nə dəyişdirilməsini və dividendlərdən və faizdən pul vəsaitlərinin hərəkətinin təsnifatı üzrə opsiya lığının aradan qaldırılmasını əhatə edən 7 sayılı Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat adlı MUBS-a məhdud düzəlişlər edilmişdir. Bundan əlavə, bir sıra digər standartlara əlaqədar düzəlişlər edilir.

18 sayılı MHBS və digər standartlara düzəlişlər 1 yanvar 2027-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir, lakin daha erkən tətbiqə icazə verilir və bu fakt açıqlanmalıdır. 18 sayılı MHBS retrospektiv tətbiq ediləcək. Hal-hazırda Bank düzəlişlərin maliyyə hesabatlarına və müvafiq qeydlərə bütün təsirləri müəyyən etməkdədir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərle ölçür.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə verilmiş kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri, investisiya borc qiymətli kağızlarını və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank, biznes modelini maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar Bankın baş rəhbər işçilərinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən rəhbərlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə alınmadan əqlabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlk tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/endirim amortizasiya edildəndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərinə görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız qalan əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivini MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, Bank borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, ədalətli dəyerdə dəyişikliklərə görə yaranan gəlirlər və zərərlər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqindən gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərərdə amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılanda əvvəllər DÜG-də tanınmış ümumi gəlir və ya zərərlər DÜG-dən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə borc alətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc alətləri üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyerdə qalır. Əksinə, aktivlər amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi mənfəət və ya zərəre müvafiq xərc aid edilir. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılanda mənfəət və zərəre yenidən təsnif edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Bank bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimat" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərərər heç zaman mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilmir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Bank alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxilolmalardan faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zamanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər

Bank maliyyə zamanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zamanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zamanət üzrə öhdəliyi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Bankın əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zamanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Bank bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədalətli dəyərdə tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatı məbləği və ya müvafiq olduqda tanınmış gəlirin ümumi gəlir məbləğini çıxmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğlə tanınır.

İcra zamanətləri

İcra zamanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zamanətləri kredit riskini ötürmür. İcra zamanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. İcra zamanətləri üçün ehtiyatın ölçülməsi 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq gözlənilən kredit zərərlərinin ölçülməsinə oxşar şəkildə aparılır.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Bank maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla), 3 aydan az müddətə malik yüksək likvidli investisiya qiymətli kağızları və tələb əsasında və ya verildiyi tarixdən etibarən 3 ayadək müddət ərzində ödənilməli olan və müqavilə yüklüliyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

İcarələr

Bank, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Bank icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

İcarələr (davamı)

İstifadə hüququ olan aktivlər

Bank istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yeni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərərini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Banka keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Bank icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zamanətli qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Bank tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Bank icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, Bank icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə icarənin başlanma tarixinə olan əlavə faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya müvafiq aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Bank qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnani qısamüddətli icarələrinə (yeni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələrə) tətbiq edir. Bank həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnani azdəyərli hesab edilən (yeni 1 min ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər, AYKD olması ehtimal edilməyəndə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlkin EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Bank onların bərpa edilməsini dayandırdığı halda hissə-hissə və ya bütövlükdə silinir. Əgər silinəcək məbləğ yığılmış zərər ehtiyatından çoxdursa, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi uçota alınır və sonradan ümumi balans dəyərində tətbiq olunur. Bütün gələcək bərpalar kredit zərəri xərclərinə silinir. Silinmə uçotdan çıxarılma hadisəsini təşkil edir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüdvilin və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəre təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Bankın fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aiddirsə, cari və təxirə salınmış vergi də, müvafiq olaraq, digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla maya dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqların balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv, o cümlədən tamamlanmamış tikinti, istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aşağıdakı ehtimal edilən faydalı istifadə müddətləri ərzində düz-xətt üsulu ilə hesablanır:

	<i>İllər</i>
Mebel və qurğular	10
Kompüterlər və ofis avadanlıqları	10
Nəqliyyat vasitələri	10
	4-15
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	(müvafiq icarə müddətindən çox olmamaq şərtlə)

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir. Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

Yenidən mülkiyyətə alınmış girov

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Yenidən mülkiyyətə alınmış girov balans dəyəri və xalis satış dəyərindən aşağı olanı ilə ölçülür və hesabatlarda "Digər aktivlər" in tərkibində göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq maya dəyəri ilə tanınır. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Ehtiyatlar

Bank keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır.

Səhm kapitalı

Səhm kapitalı

Adi səhmlər və geri qaytarılmayan imtiyazlı səhmlər səhm kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çekilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən və səhmdarların digər kapitalla ödənişlərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlirlər Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və gəlirlər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Xərclər çəkildikcə tanınır. Gəlir və xərclərin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gəlir və xərclər

Bank amortizasiya edilən dəyərlə və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin (qiymətdən düşmüş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərinədək diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Bank faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsun və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasa, Bank faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaq.

Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Qrup faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamqla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirləri müqavilədə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrini istifadə etməklə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Digər faiz gəlirləri"ndə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

3 Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar həmin müddət üzrə də hesablanır. Bu haqlara zəmanətlər və akkreditivlər üzrə komissiya gəliri daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Əməliyyat xidmətlərindən əldə edilən komissiya gəliri

Üçüncü tərəf əməliyyatı üzrə danışığın aparılması və ya danışıklarda iştirak – məsələn, Bankın icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satın alınması razılaşması andan – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişən ödənişi nəzərdə tutanda haqq və komissiya gəliri yalnız dəyişən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürüləndə ümumi gəlirlərin məbləğində əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal ediləndə tanınmalıdır. Gəlirlər Bankın ödənişi almaq hüququ yarananda tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Maliyyə hesabatları Bankın əməliyyat və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə əməliyyat valyutasına çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə əməliyyat valyutasına çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində zərərər çıxılmaqla xarici valyutalardan gəlirlər – məzənnə fərqləri" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnədən istifadə etməklə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxılmaqla gəlirlərə daxil edilir.

Bank bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə olan aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2024	2023
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.7724	AZN 1.8776

4 Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları

Bankın rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğləri müəyyən etmək üçün mühakimələr çıxarılmış və qiymətləndirmələr işlədilmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini nəzərdə tutan müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfəsilatlar Qeyd 23-də təqdim olunur.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

4 Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları (davamı)

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 8-ci və 22-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Bank icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsindən (AFD) istifadə edir. AFD Bankın oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Bankın nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Bank maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Bankın əməliyyat valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Bank AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Bankın kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Qrupun vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5 Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

31 dekabrda pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Kassada olan pul vəsaitləri	15,052	14,681
ARMB-də cari hesablar	13,057	328
ARMB-də yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	141,073	46,017
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar və overnayt depozitlər	118,308	32,740
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (ümumi)	287,490	93,766
Çıxılın: gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatlar	(321)	(204)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (xalis)	287,169	93,562

31 dekabr 2024-cü il tarixinə, digər kredit təşkilatlarında cari hesablar və overnayt depozitlər bir qeyri-rezident bankda yerləşdirilmiş 82,558 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 23,051 AZN) məbləğində faiz hesablanan müxbir hesab və rezident və qeyri-rezident banklarda 9,983 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 1,687 AZN) məbləğində overnayt depozitlərdən ibarət olmuşdur.

25,767 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 8,002 AZN) məbləğində qalıq rezident və qeyri-rezident banklarda faiz hesablanmayan müxbir hesablardan ibarətdir.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə, pul vəsaitlərinin bütün qalıqları və pul vəsaitlərinə aid GKZ Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

6 Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

31 dekabrda, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2024	2023
ARMB-də məcburi ehtiyat	22,140	16,480
Banklar qarşısında uzunmüddətli kreditlər	7,893	-
Banklar qarşısında qısamüddətli kreditlər	7,144	24,679
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 aydan çox olan müddətli depozitlər	7,030	7,135
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (ümumi)	44,207	48,294
Çıxılsın: gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat	(314)	(388)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (xalis)	43,893	47,906

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın bir qeyri-rezident banka verilmiş 7,893 AZN (2023-cü il: sıfır) məbləğində ödənilməmiş uzunmüddətli krediti olmuşdur.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın bir qeyri-rezident banka verilmiş 7,144 AZN (31 dekabr 2023-cü il: dörd qeyri-rezident banka verilmiş 24,679 AZN) məbləğində ödənilməmiş qısamüddətli kreditləri olmuşdur.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə kredit təşkilatlarında müddətli depozitlər bir qeyri-rezident bankda (31 dekabr 2023-cü il: bir qeyri-rezident bankda) yerləşdirilmiş, ödəniş müddəti 2025-ci ilin iyun ayında (31 dekabr 2023-cü il: 2024-cü ilin fevral ayı) başa çatan 7,030 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 7,135) məbləğində faiz hesablanan qısamüddətli depozitlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə kredit təşkilatları aşağıdakı fərqləndirmə meyarlarına uyğun olaraq ARMB-də faiz hesablanmayan nağd pul depoziti (məcburi ehtiyat) saxlamalıdır:

- ▶ Hüquqi şəxslərin yerli valyutada depozitlərinin 1,000,000 min AZN-dən (xarici valyuta üçün 750,000 min AZN-dən) az olub-olmaması;
- ▶ Əlaqəli depozitlərin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması;
- ▶ Banka aidyyəti olan şəxslərin depozitlərinin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması.

Bankın hüquqi şəxslərdən yerli valyutada olan orta depozitləri 1,000,000 AZN-dən az olduğuna və əlaqəli depozitlərin nisbəti 20%-dən az olduğuna görə, Bankla əlaqəli depozitlərin seqmenti cəmi depozitlərin 20%-nə aid olduğu şəraitdə, 31 dekabr 2024-cü il tarixinə tətbiq edilən məcburi ehtiyat dərəcəsi yerli valyutada depozitlər üçün 5% (31 dekabr 2023-cü il: 4%) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın hüquqi şəxslərdən xarici valyutada olan orta əmanətləri 750,000 AZN-dən az olduğu və Bankla əlaqəli depozitlər cəmi depozitlərin 20%-nə aid olduğu üçün xarici valyutada depozitlər üzrə məcburi ehtiyat dərəcəsi 6% (31 dekabr 2023-cü il: 5%) təşkil etmişdir.

Bankın məcburi ehtiyatı çıxarmaq imkanları qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhdudlaşdırılıb.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin və onlara aid olan GKZ-nın bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülmüşdür.

7 İnvestisiya qiymətli kağızları

31 dekabrda investisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları		
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	-	53,529
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	25,295	32,323
Çıxılsın: gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat	(21)	(250)
	25,274	85,602
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	40,692	-
Korporativ istiqrazlar	11,518	-
	52,210	-
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	240	240
	240	240
İnvestisiya qiymətli kağızları	77,724	85,842

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

7 İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

31 dekabr 2024-cü il tarixinə korporativ istiqrazlar Azərbaycanda buraxılmış 11,518 AZN (2023-cü il: sıfır) məbləğində istiqrazlardan ibarətdir.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə korporativ səhmlər 240 AZN (2023-cü il: 240 AZN) məbləğində ədalətli bazar dəyəri ilə Bakı Fond Birjasının adi səhmlərindən ibarətdir.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə borc qiymətli kağızları və onlara aid GKZ-nın bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülmüşdür. 31 dekabr 2024-cü il və 31 dekabr 2023-cü il tarixlərində başa çatan illər ərzində borc qiymətli kağızlarının 9 sayılı MHBS-yə uyğun gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatlarda hərəkətlər əhəmiyyətsiz olmuşdur.

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər

31 dekabrda, müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Kommersiya təşkilatlarına verilmiş kreditlər	185,271	183,256
Kiçik və orta müəssisələrə verilmiş kreditlər	11,302	14,349
İstehlak kreditləri	83,129	69,309
Yaşayış ipoteka kreditləri	47,484	35,128
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	327,186	302,042
Çıxılsın: gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat	(27,415)	(28,979)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	299,771	273,063

Kreditlər aşağıdakı növ müştərilərə verilmişdir:

	2024	2023
Özəl şirkətlər	185,271	183,256
Fiziki şəxslər	141,915	118,786
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	327,186	302,042

31 dekabrda kredit portfeli daxilində risklərin iqtisadi sektorlar üzrə konsentrasiyası:

	2024	2023
Fiziki şəxslər	141,601	118,786
Ticarət müəssisələri	125,400	104,003
Daşınmaz əmlakın tikintisi	33,766	51,648
İstehsalat	26,419	27,605
Ümumi müştərilərə verilmiş kreditlər	327,186	302,042

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankda on (2023-cü il: on) ən iri borcalandan alınacaq 75,662 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 23%-i ilə (2023-cü il: 72,739 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 24%-i) təmsil olunan kreditlərin cəmləşməsi olmuşdur. Bu kreditlər üzrə 352 AZN (2023-cü il: 331 AZN) məbləğində ehtiyat yaradılmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərində başa çatan il ərzində Kommersiya müəssisəsinə verilmiş kreditlərlə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq kredit zərəri ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

Kommersiya müəssisələri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Marhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Marhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Marhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Marhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Marhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Marhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
	159,715	2,050	21,491	183,256	726	165	13,375	14,266
31 dekabr 2023-cü il								
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Marhələ 1-dən Marhələ 2-yə)	(428)	428	-	-	(2)	2	-	-
- kredit üzrə dəyərsizləşmiş (Marhələ 1 və Marhələ 2-dən Marhələ 3-ə)	(544)	(106)	650	-	(2)	(8)	10	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Marhələ 2 və Marhələ 3-dən Marhələ 1-ə)	20	(20)	-	-	-	-	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	(8)	(1,009)	(1,017)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	142,205	-	-	142,205	662	253	-	915
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(131,270)	(289)	(726)	(132,285)	(626)	(151)	(522)	(1,299)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	-	-	628	628	-	-	321	321
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(7,393)	-	(21)	(7,414)	-	-	(16)	(16)
Müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin modifikasiyası	-	-	-	-	-	5	(69)	(64)
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	2,590	13	531	3,134	32	93	(1,285)	(1,160)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	1,077	1,077
Silinmələr	-	-	(1,119)	(1,119)	-	-	(1,119)	(1,119)
31 dekabr 2024-cü il	162,305	2,063	20,903	185,271	758	258	12,048	13,064
Kommersiya müəssisələri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Marhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Marhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Marhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Marhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Marhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Marhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
	133,787	560	33,838	168,185	620	77	20,854	21,551
31 dekabr 2022-ci il								
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Marhələ 1-dən Marhələ 2-yə)	(2,824)	2,824	-	-	(28)	28	-	-
- kredit üzrə dəyərsizləşmiş (Marhələ 1 və Marhələ 2-dən Marhələ 3-ə)	-	(1,057)	1,057	-	-	(1)	1	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Marhələ 2 və Marhələ 3-dən Marhələ 1-ə)	535	-	(535)	-	1	-	(1)	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	109	729	838
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	250,034	-	-	250,034	1,091	-	-	1,091
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(204,948)	-	(3,310)	(208,258)	(897)	-	(1,521)	(2,418)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	96	(13)	(1,508)	(1,425)	3	(5)	(918)	(920)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(16,965)	(264)	(2,066)	(19,295)	(64)	(43)	(814)	(921)
Cəmi Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	25,928	1,490	(6,362)	21,056	106	88	(2,524)	(2,330)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	-	-	-	-	1,030	1,030
	-	-	(5,985)	(5,985)	-	-	(5,985)	(5,985)
31 dekabr 2023-cü il	159,715	2,050	21,491	183,256	726	165	13,375	14,266

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərində başa çatan illər ərzində kiçik və orta müəssisələrə verilmiş kreditlərə münasibətdə ümumi balans dəyəri və müvafiq kredit zərəri üzrə ehtiyatda dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

KOM	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il	5,129	14	9,206	14,349	69	4	6,297	6,370
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Mərhələ 1-dən Mərhələ 2-yə)	(7)	7	-	-	(1)	1	-	-
- kredit üzrə dəyərsizləşmiş (Mərhələ 1 və Mərhələ 2-dən Mərhələ 3-ə)	-	-	-	-	-	-	-	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Mərhələ 2 və Mərhələ 3-dən Mərhələ 1-ə)	20	(20)	-	-	1	(1)	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	-	(1,353)	(1,353)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	2,799	-	-	2,799	32	-	-	32
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(2,527)	-	(635)	(3,162)	(35)	-	(424)	(459)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	-	6	556	562	-	(3)	-	(3)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(1,603)	-	-	(1,603)	(23)	-	-	(23)
Müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin modifikasiyası	-	-	-	-	-	-	(9)	(9)
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	(1,318)	(7)	(79)	(1,404)	(26)	(3)	(1,786)	(1,815)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	908	908
Silinmələr	-	-	(1,643)	(1,643)	-	-	(1,643)	(1,643)
31 dekabr 2024-cü il	3,811	7	7,484	11,302	43	1	3,776	3,820

KOM	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il	3,644	-	11,301	14,945	39	-	7,843	7,882
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Mərhələ 1-dən Mərhələ 2-yə)	(19)	19	-	-	(5)	5	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	-	114	114
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	9,098	-	-	9,098	59	-	-	59
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(6,436)	-	(257)	(6,693)	(18)	-	(142)	(160)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	2	-	(239)	(237)	-	-	(175)	(175)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(1,160)	(5)	(184)	(1,349)	(5)	(1)	(168)	(174)
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	1,485	14	(680)	819	30	4	(371)	(337)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	240	240
Silinmələr	-	-	(1,415)	(1,415)	-	-	(1,415)	(1,415)
31 dekabr 2023-cü il	5,129	14	9,206	14,349	69	4	6,297	6,370

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərində başa çatan il ərzində İstehlak kreditləri ilə bağlı ümumi balans dəyəri və müvafiq Kredit zərəri üzrə ehtiyatda dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

İstehlak kreditləri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il	59,269	1,677	8,363	69,309	421	234	6,386	7,041
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Mərhələ 1-dən Mərhələ 2-yə)	(1,412)	1,412	-	-	(12)	12	-	-
- kredit üzrə dəyərsizləşmiş (Mərhələ 1 və Mərhələ 2-dən Mərhələ 3-ə)	(584)	(466)	1,050	-	(4)	(69)	73	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Mərhələ 2 və Mərhələ 3-dən Mərhələ 1-ə)	144	(144)	-	-	1	(1)	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	154	1,341	1,495
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	42,031	-	-	42,031	316	-	-	316
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(16,769)	(219)	(99)	(17,087)	(123)	(83)	(95)	(301)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	-	420	701	1,121	-	112	496	608
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(11,303)	(480)	(226)	(12,009)	(86)	(13)	(154)	(253)
Müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin modifikasiyası	-	-	-	-	(1)	24	16	39
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	12,107	523	1,426	14,056	91	136	1,677	1,904
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	224	224
Silinmələr	-	-	(236)	(236)	-	-	(236)	(236)
31 dekabr 2024-cü il	71,376	2,200	9,553	83,129	512	370	8,051	8,933
İstehlak kreditləri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyərsizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il	35,552	1,746	10,235	47,533	231	241	7,581	8,053
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Mərhələ 1-dən Mərhələ 2-yə)	(1,364)	1,364	-	-	(57)	57	-	-
- kredit üzrə dəyərsizləşmiş (Mərhələ 1 və Mərhələ 2-dən Mərhələ 3-ə)	-	(537)	537	-	-	(46)	46	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Mərhələ 2 və Mərhələ 3-dən Mərhələ 1-ə)	208	(207)	(1)	-	11	(10)	(1)	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	65	410	475
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	63,849	-	-	63,849	456	-	-	456
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(30,573)	(269)	(526)	(31,368)	(161)	(34)	(345)	(540)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	104	-	82	186	-	-	57	57
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(8,507)	(420)	(889)	(9,816)	(59)	(39)	(737)	(835)
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	23,717	(69)	(797)	22,851	190	(7)	(570)	(387)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	-	-	-	-	450	450
	-	-	(1,075)	(1,075)	-	-	(1,075)	(1,075)
31 dekabr 2023-cü il	59,269	1,677	8,363	69,309	421	234	6,386	7,041

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərində başa çatan il ərzində yaşayış ipoteka kreditləri ilə bağlı ümumi balans dəyəri və müvafiq kredit zərəri üzrə ehtiyatda dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

Yaşayış ipoteka kreditləri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyersizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyersizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il	33,567	192	1,369	35,128	128	58	1,116	1,302
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- bütöv dövr üzrə (Mərhələ 1-dən Mərhələ 2-yə)	(194)	194	-	-	(1)	1	-	-
- kredit üzrə dəyersizləşmiş (Mərhələ 1 və Mərhələ 2-dən Mərhələ 3-ə)	(139)	-	139	-	(1)	-	1	-
- 12 aylıq GKZ-yə (Mərhələ 2 və Mərhələ 3-dən Mərhələ 1-ə)	81	(81)	-	-	1	(1)	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	10	103	113
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	16,046	-	-	16,046	60	-	-	60
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(1,473)	-	(64)	(1,537)	(6)	-	(45)	(51)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	-	-	234	234	-	-	56	56
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(2,288)	(5)	-	(2,293)	(11)	(2)	-	(13)
Müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin modifikasiyası	-	-	-	-	-	-	4	4
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	12,033	108	309	12,450	42	8	119	169
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	221	221
Silinmələr	-	-	(94)	(94)	-	-	(94)	(94)
31 dekabr 2024-cü il	45,600	300	1,584	47,484	170	66	1,362	1,598

Yaşayış ipoteka kreditləri	Ümumi balans dəyəri				Kredit zərəri üzrə ehtiyat			
	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyersizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi	Mərhələ 1 (12 aylıq GKZ)	Mərhələ 2 (Kredit riskində əhəmiyyətli artım üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Mərhələ 3 (Kredit üzrə dəyersizləşmiş üçün bütöv dövr üzrə GKZ)	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il	20,810	463	1,727	23,000	167	266	1,349	1,782
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər:								
Köçürmələr:								
- 12 aylıq GKZ-yə (Mərhələ 2 və Mərhələ 3-dən Mərhələ 1-ə)	177	(177)	-	-	1	(1)	-	-
GKZ-nın xalis yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-	-	(106)	(170)	(276)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni	15,851	-	-	15,851	61	-	-	61
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(1,980)	(86)	(8)	(2,074)	(9)	(32)	(7)	(48)
Hesablanmış faizdə dəyişikliklər	58	-	-	58	(1)	-	-	(1)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(1,349)	(8)	(87)	(1,444)	(91)	(69)	(56)	(216)
Cəmi dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir edən hərəkətlər	12,757	(271)	(95)	12,391	(39)	(208)	(233)	(480)
Dövr üzrə kredit zərərləri üzrə ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən hərəkətlər:								
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınmış)	-	-	-	-	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	(263)	(263)	-	-	263	263
31 dekabr 2023-cü il	33,567	192	1,369	35,128	128	58	1,116	1,302

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

8 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri artıq qeydə alınmadığı halda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Bankın dəyişiklik edilmiş aktivlərinə aid modifikasiya hər iki ildə sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü qarşı tərəfin kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ kreditlər üçün – daşınmaz əmlak və ticarət debitor borcları üzrə ödənişlər, üçüncü tərəf zəmanətləri;
- ▶ İstehlak kreditləri üçün – pul vəsaitləri, kreditləşdirilmiş istehlak avadanlığı üzrə ödənişlər və yaşayış binaları üzrə ipoteka;
- ▶ Avtomobil krediti üçün - nağd pul vəsaitləri və nəqliyyat vasitələri üzrə girov.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərkən əldə edilmiş girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Bank girovların diskontlaşdırılmış dəyərindən istifadə etməklə Mərhələ 3-də bir neçə korporativ və kiçik kreditlərin DHZ dərəcəsinə hesablayır. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə belə kreditlər üzrə maksimum risk 20,375 AZN (2023-cü il: 25,591 AZN) təşkil etmişdir ki, bu kreditlər üzrə 9,662 AZN (2023-cü il: 15,772 AZN) məbləğində GKZ tanınmışdır. Bu kreditlər girovla təmin edilməsəydi, bunlar üzrə GKZ məbləği ümumi qiymətləndirməyə əsasən 19,573 AZN (2023: 23,529 AZN) olacaqdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

9 Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkətlər aşağıda təqdim edilir:

	<i>İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Kompüterlər və ofis avadanlıqları</i>	<i>Mebel və avadanlıq</i>	<i>Nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər					
1 yanvar 2023-cü il	1,172	17,368	2,056	176	20,772
Əlavələr	85	2,284	139	–	2,508
Silinmələr	(547)	(246)	(10)	(20)	(823)
31 dekabr 2023-cü il	710	19,406	2,185	156	22,457
Əlavələr	169	2,679	131	15	2,994
Silinmələr	–	(1,970)	(91)	–	(2,061)
31 dekabr 2024-cü il	879	20,115	2,225	171	23,390
Yığılmış köhnəlmə					
1 yanvar 2023-cü il	(995)	(14,514)	(1,843)	(79)	(17,431)
Köhnəlmə xərci	(92)	(1,145)	(76)	(39)	(1,352)
Silinmələr	546	231	8	20	805
31 dekabr 2023-cü il	(541)	(15,428)	(1,911)	(98)	(17,978)
Köhnəlmə xərci	(65)	(1,268)	(80)	(30)	(1,443)
Silinmələr	–	1,969	89	–	2,058
31 dekabr 2024-cü il	(606)	(14,727)	(1,902)	(128)	(17,363)
Xalis balans dəyəri					
31 dekabr 2022-ci il	177	2,854	213	97	3,341
31 dekabr 2023-cü il	169	3,978	274	58	4,479
31 dekabr 2024-cü il	273	5,388	323	43	6,027

31 dekabr 2024-cü il tarixinə 12,679 AZN (2023-cü il: 14,154 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıqlar tam köhnəlmiş, lakin istifadədə olmuşdur.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə, əmlak və avadanlıqlara 692 AZN (2023-cü il: 546 AZN) məbləğində anbarda olan maddələr daxil olmuşdur.

10 Qeyri-maddi aktivlər

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Lisensiyalar</i>	<i>Proqram təminatı</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər			
1 yanvar 2023-cü il	13,761	14,884	28,645
Əlavələr	1,005	1,316	2,321
31 dekabr 2023-cü il	14,766	16,200	30,966
Əlavələr	1,356	3,370	4,726
31 dekabr 2024-cü il	16,122	19,570	35,692
Hesablanmış amortizasiya			
1 yanvar 2023-cü il	(12,873)	(8,300)	(21,173)
Amortizasiya xərci	(1,218)	(1,331)	(2,549)
31 dekabr 2023-cü il	(14,091)	(9,631)	(23,722)
Amortizasiya xərci	(1,021)	(1,291)	(2,312)
31 dekabr 2024-cü il	(15,112)	(10,922)	(26,034)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2022-ci il	888	6,584	7,472
31 dekabr 2023-cü il	675	6,569	7,244
31 dekabr 2024-cü il	1,010	8,648	9,658

31 dekabr 2024-cü il tarixinə 18,213 AZN (2023-cü il: 16,456 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıqlar tam amortizasiya olunmuş, lakin istifadədə olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

11 İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri

İstifadə hüququ olan aktivlərdə hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2024	2023
1 yanvarda	10,744	10,014
Əlavələr	295	1,236
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	5,275	1,915
Köhnəlmə xərci	(2,285)	(2,421)
31 dekabrda	14,029	10,744

İcarə öhdəliklərində hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2024	2023
1 yanvarda	10,871	9,954
Əlavələr	295	1,309
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	5,079	1,915
Faiz xərci	1,188	428
Ödənişlər	(2,938)	(2,735)
31 dekabrda	14,495	10,871

12 Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2024	2023
Cari mənfəət vergisi xərci	(3,979)	(5,076)
Təxirə salınmış (xərc) / fayda – müvəqqəti fərqlərin yaranması	368	1,827
Üstəgəl: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış vergi	82	-
Mənfəət vergisi xərci	(3,529)	(3,249)

İl ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi aşağıdakı kimidir:

	2024	2023
DÜĞƏD ilə borc alətləri üzrə xalis (gəlir) / zərər	(82)	0
Digər ümumi gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisi	(82)	0

2024-cü və 2023-cü illər üzrə şirkətlər (banklar daxil olmaqla) üçün standart mənfəət vergisi 20% təşkil etmişdir. Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsindən fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2024	2023
Vergidən əvvəlki mənfəət	17,687	10,373
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan vergi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri vergi xərci	(3,537)	(2,075)
<i>Çıxılmayan və ya qiymətləndirilməyən maddələrin vergiyə təsiri:</i>		
Çıxılmayan xərclərin təsiri	(281)	(1,174)
Digər	289	
Mənfəət vergisi xərci	(3,529)	(3,249)

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

12 Mənfəət vergisi (davamı)

31 dekabrda təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq ildə hərəkətləri aşağıda təqdim edilir:

	2022	Mənfəət və ya zərər aid edilmiş	2023	Mənfəət və ya zərər aid edilmiş	DÜG-yə aid edilmiş	2024
Müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	48	(25)	23	41	-	64
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	52	58	23	-	81
Əmlak və avadanlıqlar	240	(63)	177	(152)	-	25
İcarə öhdəliyi	-	2,003	2,003	896	-	2,899
Digər öhdəliklər	684	233	917	66	-	983
Təxirə salınmış vergi aktivləri	978	2,200	3,178	874	-	4,052
Borc qiymətli kağızlarına investisiya	39	11	50	(69)	(82)	(101)
Banklar və dövlət fondlarına ödənilməli məbləğ	-	-	-	(200)	-	(200)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(2,977)	1,235	(1,742)	531	-	(1,211)
Qeyri-maddi aktivlər	(141)	20	(121)	(5)	-	(126)
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	(2,003)	(2,003)	(803)	-	(2,806)
Digər aktivlər	(594)	364	(230)	122	-	(108)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(3,673)	(373)	(4,046)	(424)	(82)	(4,552)
Xalis təxirə salınmış mənfəət vergisi (öhdəlikləri)/aktivləri	(2,695)	1,827	(868)	450	(82)	(500)

13 Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2024	2023
Digər maliyyə aktivləri		
Ödənilməkdə olan vəsaitlər	6,104	5,950
Törəmə maliyyə aktivləri	389	-
	6,493	5,950
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Yenidən mülkiyyətə alınmış girov	2,723	2,807
Avans ödəmələr	1,801	1,208
Digər	69	174
	4,593	4,189
Digər aktivlər	11,086	10,139

Digər maliyyə aktivlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

Mülkiyyətə alınmış girovlar Bankın vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə etdiyi qeyri-maliyyə aktivlərini əks etdirir. Mülkiyyətə alınmış girovlar ilin sonuna ilkin dəyər və xalis satış dəyəri ilə (hansı daha aşağı olarsa) qeydə alınır.

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2024	2023
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Ödənilməkdə olan vəsaitlər	3,509	4,191
İcarə öhdəlikləri	14,495	10,871
Digər	36	32
	18,040	15,094
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək vəsaitlər	3,053	2,197
Yerli büdcəyə ödəniləcək məbləğlər	1,728	1,473
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	689	371
Təxirə salınmış gəlir	589	548
Digər	1,724	3,509
	7,783	8,098
Digər öhdəliklər	25,823	23,192

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

13 Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

İşçilərə ödəniləcək vəsaitlərə Bankın maliyyə göstəricilərinə əsaslanan 2,361 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 1,466 AZN) məbləğində işçilər üçün bonuslar və 692 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 731 AZN) məbləğində istifadə olunmamış məzuniyyətlərə görə hesablanmış mükafatlar daxildir. 31 dekabr 2024-cü il və 31 dekabr 2023-cü il tarixlərinə təxirə salınmış gəlir, əsasən plastik kartların, zəmanətlərin və akkreditivlərin buraxılmasına görə alınan komissiyalardan ibarət təxirə salınmış gəlirlərlə təmsil olunur.

Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin və ya öhdəliyin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	31 dekabr 2024-cü il			31 dekabr 2023-cü il		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik
Məzənnə müqavilələri						
Svoplar	8,500	389	–	–	–	–
Cəmi törəmə aktivlər	8,500	389			–	

14 Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

31 dekabr tarixinə müştərilərə ödənilməli məbləğlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna ödənilməli məbləğlər	33,427	25,485
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fonduna ödənilməli məbləğlər	2,377	3,518
Kredit təşkilatlarından alınmış qısamüddətli kreditlər	6,041	–
Müddətli depozitlər	–	2,820
Tələbli depozitlər	119	48
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	41,964	31,871

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilmiş, 33,427 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 25,485 AZN) məbləğində, müddəti 2054-cü ildə (31 dekabr 2023-cü il: 2053-cü ildə) başa çatan və 1.0% və 4.0% (31 dekabr 2023-cü il: illik 1-4 %) faiz hesablanan kreditləri olmuşdur. Kreditlər borc alanlara 8.0%-dən çox olmayan faiz dərəcəsi ilə verilmişdir (31 dekabr 2023-cü il: 8.0%-dən çox olmayan faiz dərəcəsi).

Bank Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müddəti 2027-ci ilin noyabr ayınadək (31 dekabr 2023-cü il: 2026-cı ilin sentyabr ayınadək) olan, illik 1.0% (31 dekabr 2023-cü il: 1.0%) faiz hesablanan 2,377 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 3,518 AZN) məbləğində kreditlər almışdır. Kreditlər dövlət proqramı əsasında Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq mühitinin tədricən təkmilləşdirilməsinə kömək göstərmək məqsədilə alınmışdır. Kreditlər yerli sahibkarlara 5.0%-dən çox olmayan faiz dərəcəsi (31 dekabr 2023-cü il: 5.0%-dən çox olmayan faiz dərəcəsi) ilə verilmişdir.

31 dekabr 2024-cü il tarixinə kredit təşkilatlarından alınmış qısamüddətli kreditlərə bir resident bankdan alınmış 6,041 AZN (31 dekabr 2023-cü il: sıfır) kredit daxil olmuşdur.

15 Müştərilər qarşısında öhdəliklər

31 dekabr tarixinə müştərilərə ödənilməli məbləğlərə aşağıdakılar daxil olmuşdur:

	2024	2023
Cari hesablar	432,517	316,350
Müddətli depozitlər	131,067	55,026
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	563,584	371,376
Zəmanətlər və akkreditiv üzrə girov kimi saxlanılan vəsaitlər (Qeyd 17)	16,040	11,126

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

15 Müştərilər qarşısında öhdəliklər (davamı)

31 dekabrda müştərilərə ödənilməli məbləğlərə aşağıdakı növ müştərilərlə hesablar daxildir:

	2024	2023
Özəl müəssisələr	446,206	271,760
Fiziki şəxslər	115,091	96,993
Dövlət təşkilatları	2,287	2,623
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	563,584	371,376

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr tarixinə müştəri hesabları iqtisadi sektorlar üzrə təhlil edilir:

	2024	2023
Ticarət	425,623	257,369
Fiziki şəxslər	115,091	96,993
Nəqliyyat və kommunikasiya	9,368	8,242
Sığorta və digər maliyyə təşkilatları	8,483	4,207
Daşınmaz əmlakın tikintisi	2,732	1,942
Dövlət təşkilatları	2,287	2,623
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	563,584	371,376

31 dekabr 2024-cü il tarixinə 269,976 AZN və ya cəmi müştərilərə ödənilməli məbləğlərin 48%-i (31 dekabr 2023-cü il: 145,345 və ya cəmi müştərilərə ödənilməli məbləğlərin 39%-i) həcmində müştərilərə ödənilməli məbləğlər on (31 dekabr 2023-cü il: on) ən iri müştəriyə ödənilməli olmuşdur.

16 Kapital

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə Bankın səhm kapitalı adi səhmlərdən ibarət olmuşdur. Buraxılmış və tam ödənilmiş kapital hər bir səhmin nominal dəyəri 0,02 manat (minlə ifadə olunmur) olmaqla 2,769,035,194 (2023-cü il: 2,769,035,194) adi və bərabər səhmlərdən ibarət olmuşdur. Hər adi səhm bir səs hüququ verir.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə, səhm kapitalının qalığı 55,381 AZN olmuşdur.

31 dekabr 2024-cü il tarixində başa çatan il üzrə Bank tərəfindən dividendlər elan edilməmiş və ödənilməmişdir (2023-cü il: dividendlər elan edilməmişdir).

	2024	2023
Qalan adi səhmlərin sayı	2,769,035,194	2,769,035,194
Cəmi ödənilmiş və qeydiyyatda alınmış səhmlərin nominal dəyəri	55,381	55,381

17 Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Ümumi icmal

Bank bütün əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı karbohidrogen qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Lakin son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və hazırda da ölkə ÜDM-in əhəmiyyətli hissəsini təmin etməyə davam edən karbohidrogen sektorundan asılılığı azaltmaq üçün mühüm iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

İqtisadi göstəricilər

2024-cü ildə Azərbaycanın ÜDM-i 4.6% artaraq, 2023-cü ildəki 1.1% göstəricisi ilə müqayisədə nəzərəcərpacaq dərəcədə sürətlənmişdir. Neft-qaz sektorunda artım tempi cüzi 0,3%, qeyri neft-qaz sektorunda isə 6,2% təşkil etmişdir. Bu artım əsasən qeyri-neft sektoruna dövlət investisiyaları, biznes mühitinin yaxşılaşması və istehlak xərclərinin artması nəticəsində baş vermişdir. Ümumi iqtisadi göstəricilər hökumətin iqtisadiyyatın diversifikasiyası istiqamətindəki davamlı səylərini əks etdirməkdədir. 2024-cü və 2023-cü illər ərzində orta karbohidrogen qiymətlərinin yüksək olması yerli valyutanın sabitliyinə töhfə vermişdir.

2024-cü və 2023-cü illər ərzində Azərbaycan manatı, qismən yüksək karbohidrogen qiymətləri və effektiv monetar və fiskal siyasət sayəsində əsas valyuta dəyişmələrinə qarşı dayanıqlılıq nümayiş etdirmişdir. Bundan əlavə, 2024-cü ildə Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatları təxminən 7% artaraq ilin sonuna 70 milyard ABŞ dollarını ötmüşdür.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

17 Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

Gələcəyə baxdıqda, yerli və beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün sabit artım proqnozlaşdırırlar. BMT 2025-ci il üçün Azərbaycanın ÜDM-in artım tempinin 3%, Azərbaycan İqtisadiyyat Nazirliyi isə 2025-ci və 2026-cı illər üçün ÜDM-in artım tempinin müvafiq olaraq 3,5% və 2,8% olacağını proqnozlaşdırır. Bundan əlavə, Azərbaycanın təbii qazına global tələbatın artaraq 2025-ci ildə və sonrakı illərdə də ÜDM-in artımına töhfə verəcəyi gözlənilir.

Monetar siyasət

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (ARMB) maliyyə sabitliyini təmin etmək məqsədilə pul siyasətini fəal şəkildə idarə etməyə davam etmişdir. 2024-cü ildə ARMB inflyasiya dərəcələrindəki təmkinlilik fonunda yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 8,25%-dən 7,25%-dək endirmişdir. Bu düzəliş 2023-cü ildə 8,8%-dən 2024-cü ildə 2,2%-dək azalan inflyasiya üzərində nəzarəti saxlamaqla iqtisadi artımı dəstəkləmək məqsədi daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı müəkkəb iqtisadi şəraitdə maliyyə sabitliyini təmin etmək məqsədi ilə bank sektorunda yaranan likvidlik şərtlərinə cavab olaraq məcburi ehtiyat normalarına da düzəlişlər etmişdir.

2024-cü və 2023-cü illər ərzində Azərbaycan manatı 1 ABŞ dollarına nisbətə 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalmışdır.

Kredit reytinginin qiymətləndirilməsi

2024-cü il ərzində Standard & Poor's agentliyi Azərbaycanın kredit reytingini sabit proqnozla "BB+" səviyyəsində müəyyən etmişdir. Moody's agentliyinin Azərbaycan üzrə ən son kredit reytingi müsbət proqnozla "Ba1" səviyyəsində müəyyən edilmişdir. Fitch Ratings kredit profilinin yaxşılaşmasını əks etdirərək Azərbaycanın xarici valyutada uzunmüddətli emitent defoltu reytingini (IDR) "BBB-"-dən "BB+"-dək yüksəltmişdir. Bu qiymətləndirmə son illərdə iqtisadi siyasətin effektivliyini, güclü fiskal göstəriciləri və yüksək karbohidrogen qiymətlərini əks etdirir.

Rəhbərliyin cavabı

Bankın rəhbərliyi mövcud şəraitdə baş verən hadisələri izləməkdədir və yaxın gələcəkdə Bankın işgüzar fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi ehtiyat tədbirləri görür. Bank likvidlik mövqeyinin davamlı fəaliyyət üçün kifayət hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik izləyir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə prosesləri və şikayətlər obyektli olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə proses və ya şikayətlərdən irəli gələn yekun öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə əhəmiyyətli mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruzdur. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları bu qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqində daha sərt mövqe tuta bilərlər, buna görə də gələcəkdə vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama aparmaq qərarı qəbul edildiyi ildən birbaşa əvvəlki üç təqvim ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan ili əhatə etmişdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2024-cü il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin tətbiq edilən şərhə münasibdir və Bankın vergi, sosial ayırmalar mövqeləri dəstəklənəcəkdir.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallarla uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə Bank bütün əmsallara riayət etmişdir.

Sığorta

Bank səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

17 Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər**

Bank tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqca vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Bankın ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

31 dekabrda, Bankın təəhhüdləri və potensial öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	157,622	132,762
Verilmiş zəmanətlər	41,303	28,081
Akkreditivlər	496	519
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girov çıxıldıqdan əvvəl)	199,421	161,362
Çıxılsın – təəhhüdlər üzrə girov qoyulmuş pul vəsaitləri (Qeyd 15)	(16,040)	(11,126)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	183,381	150,236

Bankın təəhhüdləri və potensial öhdəliklərinə aid GKZ hər iki ildə sıfıra bərabərdir.

18 Kredit zərəri xərci və digər dəyərsizləşmə

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2024-cü il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İnvestisiya qiymətli kağızları	7	228	–	–	228
Amortizasiya hesablanmış dəyərə müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(139)	(234)	1,275	902
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	(117)	–	–	(117)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	74	–	–	74
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		46	(234)	1,275	1087

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İnvestisiya qiymətli kağızları	7	(55)	–	–	(55)
Amortizasiya hesablanmış dəyərə müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(366)	30	3,195	2,859
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	(28)	–	–	(28)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	(359)	–	–	(359)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(808)	30	3,195	2,417

19 Faiz gəliri və xərci

31 dekabrda başa çatan il üzrə faiz gəliri və xərcləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	30,652	22,245
İnvestisiya qiymətli kağızları	5,964	5,384
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	5,190	3,761
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	3,025	509
	44,831	31,899
Faiz xərci		
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(5,018)	(1,615)
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	(1,591)	(830)
İcarə öhdəlikləri	(1,188)	(428)
	(7,797)	(2,873)
Xalis faiz gəliri	37,034	29,026

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

20 Xalis haqq və komissiya gəlirləri

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Plastik kartlarla əməliyyatlar	7,765	5,446
Hesablaşma əməliyyatları	4,766	4,398
Nağd vəsaitlərlə əməliyyatlar	2,806	2,271
Zəmanətlər və akkreditiv	957	728
Agent fəaliyyətləri	219	227
Digər	44	34
Haqq və komissiya gəliri	16,557	13,104
Plastik kartlarla əməliyyatlar	(10,449)	(7,981)
Hesablaşma əməliyyatları	(1,467)	(1,338)
Agent fəaliyyətləri	(33)	(76)
Zəmanətlər və akkreditiv	(18)	(3)
Digər	(370)	(197)
Haqq və komissiya xərci	(12,337)	(9,595)
Xalis haqq və komissiya gəliri	4,220	3,509

21 Əməliyyat xərcləri

31 dekabrda başa çatan il üzrə əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
İşçilərlə bağlı xərclər	15,539	14,912
Köhnəlmə və amortizasiya	3,755	3,901
İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə köhnəlmə xərci	2,285	2,421
Dəstəkləyici xərclər	2,224	1,687
Təmir və texniki xidmət	1,833	1,307
Təhlükəsizlik	1,316	1,078
Hüquq və konsaltinq	1,000	955
Kommunikasiyalar	842	823
Sığorta	751	664
Marketinq və reklam	411	432
Əyləncə	353	382
Kommunal xidmətlər	324	333
Mənfəət vergisi olmayan əməliyyat vergiləri	235	205
Penya və cərimələr	155	238
Ofis təchizatı	109	136
Üzvlük haqları	48	42
İanələr	11	234
İcarə xərcləri	256	–
Digər xərclər	485	370
Ümumi və inzibati xərclər	31,932	30,120

264 AZN (2023-cü il: 170 AZN) məbləğində audit haqları yuxarıda göstərilən hüquq və konsaltinq xərclərinə daxildir.

31 dekabrda başa çatan il üzrə işçilərlə bağlı xərclərə aşağıdakılar daxildir:

	2024	2023
Əmək haqqı və bonuslar	12,454	11,979
Sosial müdafiə xərcləri	1,817	1,772
İşçilərə digər ödənişlər	1,268	1,161
İşçilərlə bağlı xərclər	15,539	14,912

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Bank əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil risk nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Müşahidə Şurası risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsinə görə məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə şurası

Müşahidə şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi

Audit komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri və daxili auditin fəaliyyətinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

İdarə Heyəti

İdarə heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələlərinə görə məsuliyyət daşıyır və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin, eləcə də ümumi maliyyə strukturunun idarə olunmasına görə məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik risklərinə görə məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və Audit komitəsinə nəticə və tövsiyələr haqqında hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatlılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanaraq aparılır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və onu ölçür.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə heyətinə, risk komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəşiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Müşahidə Şurası rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Bankın risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Bankın bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə heyəti və Bankın bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olması, iş növünün eyni coğrafi regionda yer alması, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklərdir. Konsentrasiyalar Bankın fəaliyyətinin xüsusi sənayelərə təsir göstərən hadisələrə nisbi həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək məqsədilə, Bankın siyasət və prosedurlarına müxtəlif xüsusiyyətlərə malik portfellerin idarə edilməsi qaydaları daxil edilir. Kredit riskləri üzrə müəyyən edilmiş konsentrasiyalar müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi səbəbindən Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Bu cür ödənişlər akkreditivin şərtləri əsasında müştərilərdən toplanılır. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üzrə maksimal kredit riskinin həcmi, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə təmsil olunur.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Gözlənilən kredit zərəri (GKZ) gələcək pul axınlarındakı azalmaların ehtimal ilə ölçülmüş cari dəyərinin qiymətləndirilməsidir (yəni, müəyyən müddət ərzində çəki qismində müvafiq defolt riskləri istifadə olunmaqla kredit zərərlərinin orta çəkisidir). GKZ-nin qiymətləndirilməsi obyektivdir və gələcəkdə makroiqtisadi vəziyyətin inkişafı üzrə gözləntilərə defolt riskinin uyğunlaşdırılması yolu ilə müəyyən edilir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi Bank tərəfindən istifadə olunan dörd parametrdən birinə əsaslanır: defolt ehtimalı ("DE"), defolt halında risklərin həcmi ("DHRH"), defolt halında zərər ("DHZ") və diskont dərəcəsi.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Defolt anlayışı və 3-cü Mərhələ meyarları. Aşağıdakı hallarda Bank defolt vəziyyətinin yarandığını hesab edir.

- ▶ Kreditin ödənişi 90 gündən artıq gecikdirildikdə;
- ▶ Müştərinin silinmiş krediti olduqda

GKZ maliyyə alətinin bütöv müddəti üzrə modeləşdirilir. Bütöv müddət borc alətlərinin bitmə tarixinədək qalan müddət ərzində gözlənilən avans ödəmələri (əgər olarsa) nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilir. Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər və maliyyə zamanəti müqavilələri üçün bu, Bankın kredit vermək üçün cari müqavilə öhdəliyinə malik olduğu müddət ərzində müqavilə ilə müəyyən edilmiş müddətdir. Müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə müddəti əsasında bütöv müddət üzrə potensial zərərlərin müəyyən edilməsi prinsipinə istisna olaraq fiziki şəxslərə verilmiş kredit kartları üzrə bütöv müddət üçün potensial zərərlər kredit kartları üzrə müqavilələrin gözlənilən müddəti və daxili statistikaya əsaslanan dövr ərzində müəyyən edilir və orta hesabla 1-5 il təşkil edir.

Rəhbərlik bütöv müddət üzrə GKZ-ni, yəni maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində bütün mümkün defolt hadisələrinin baş verməsi nəticəsində yaranan zərərləri modeləşdirir. 12 aylıq GKZ hesabat dövründən sonrakı 12 ay və ya maliyyə alətinin qalan müddəti (bir ildən az olarsa) ərzində maliyyə aləti üzrə defolt hadisələrindən yaranan bütöv dövr üzrə GKZ-lərin müəyyən hissəsini təşkil edir.

Bank GKZ-nin qiymətləndirilməsinə üç yanaşma tətbiq edir: (i) fərdi əsasla qiymətləndirmə; (ii) portfel əsasında qiymətləndirmə; daxili reytinglər fərdi qaydada qiymətləndirilir, lakin eyni kredit riski reytingləri və eyni kredit portfeli seqmentləri üçün GKZ-nin hesablanması prosesində eyni kredit riski parametrləri (məsələn, DE, DHZ) tətbiq edilir; və (iii) xarici reytinglər əsasında qiymətləndirmə.

Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ-nin səviyyəsi ilkin tanınmadan sonra borcalanın kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasından asılıdır. Bu gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün üç mərhələli modeldir. İlkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşməmiş və ilkin tanınmadan etibarən kredit riski əhəmiyyətli artmamış maliyyə alətinin kredit zərəri üzrə ehtiyatı 12 aylıq GKZ-yə əsaslanır (Mərhələ 1). İlkin tanınmadan etibarən kredit riskində əhəmiyyətli artım müəyyən edilərsə, maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür, lakin kredit üzrə dəyərsizləşmiş hesab edilmir və zərər ehtiyatı bütöv dövr üzrə GKZ-lərə əsaslanır. Maliyyə aləti kredit üzrə dəyərsizləşərsə 3-cü Mərhələyə köçürülür və zərər ehtiyatı bütöv müddət üzrə GKZ-yə əsaslanır.

Kredit riskində əhəmiyyətli artımın meyarı artıq yerinə yetirilmədikdə, maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə geri köçürülür. Risk keyfiyyət göstəricisinə görə 2-ci Mərhələyə köçürülərsə, Bank həmin göstəricinin mövcud olmasını və ya dəyişməsinə yoxlamaq üçün ona nəzarət edir.

Defolt vəziyyətinin başa çatması defolt zamanı ona səbəb olmuş hadisələrin başa çatmasından asılıdır. Bu zaman iki ssenari müşahidə oluna bilər:

- ▶ Risk sadəcə 90 gündən artıq gecikmə ilə bağlı olmuşdursa, bu gecikmə dövrü ardıcıl altı ay müddətində 30 gündək azaldıqda, bu hal artıq defolt hesab edilmir;
- ▶ Risk digər səbəblərlə bağlı olmuşdursa, ardıcıl altı ay müddətində defolt meyarlarından heç biri qarşılanmadıqda, defolt statusu ləğv edilir;
- ▶ Müştərinin defolt vəziyyətə uğraması haqqında hər hansı digər müvafiq idarəetmə məlumatları.

Bu məntiq defolt vəziyyətinin başa çatmasından sonrakı dövrdə maliyyə aktivinin yenidən defolta uğraması ehtimalına əsasən aparılan təhlil nəticəsində müəyyən edilir.

Maliyyə zamanətləri və kredit təəhhüdləri üzrə GKZ-nin qiymətləndirilməsi: Bu alətlər üzrə GKZ-nin qiymətləndirilməsi balans riskləri üçün yuxarıda qeyd edilən eyni mərhələləri əks etdirir və DHRH-ın hesablanması hissəsində fərqlənir. DHRH kreditin konvertasiya əmsalının ("KKƏ") və öhdəliklərin məbləğinə (ExOff) vurulmasının hasilidir. Korporativ müştərilərin istifadə edilməmiş kredit xətləri, fiziki şəxslərə buraxılmış kredit kartlar və maliyyə zamanətləri üçün KKƏ keçmiş defolt risklərinin statistik təhlilinə əsaslanır. Overdraftlar üçün KKƏ limitlərinin müştərilər tərəfindən istənilən zaman istifadə edilə bilməsinə görə 100% kimi müəyyən edilir.

Daxili reytinglər. DE modellərinin hazırlanması məqsədilə hər bir fərdi risk profilinin fərqləndirilməsi üçün sadələşdirilmiş davranış qiymətləndirmə modelləri hazırlanmış və təkmilləşdirilmişdir.

Kredit riskinin təsnifatı portfel riskləri üzrə daxili proseslərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üçün şirkətlər tərəfindən geniş istifadə edilən vasitədir. Kredit riskinin təsnifatı ümumilikdə müəyyən zaman anında mövcud olan məlumata əsasən gələcəkdə baş verməsi ehtimal olunan hadisənin proqnozlaşdırılması üçün müəyyən edilmiş statistik metodudur. Bu, xüsusilə banklara kredit almaq üçün müraciət edən şəxslərin (adətən müraciətin qiymətləndirilməsi modeli istifadə edilir) və ya portfeldə artıq mövcud olan müştərinin defolt ehtimalını qiymətləndirməyə imkan yaradır (davranışın qiymətləndirilməsi modeli).

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Keçmiş ödəmə davranışının gələcək üçün effektiv göstərici olması skoring modelinin işlənilib hazırlanması üçün əsas fərziyyə hesab edilir və beləliklə, həmin modellər keçmiş məlumatlara əsasən hazırlanır. Xüsusilə, davranış modellərinin hazırlanması zamanı əvvəlki defolt vəziyyəti, kreditlərin əvvəlki istifadəsi, əvvəlki ödənişlər və ya ödənişlərin toplanmasına dair məlumatlardan istifadə edilir. Praktikada, kredit ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinin (skoring) nəticələri əlaqəli xüsusiyyətlər və çəki əmsalları ilə birlikdə ən çox proqnoz edilən məlumatları əks etdirən cədvəl formasında təqdim edilir. Ümumi reyting hər bir xüsusiyyət üzrə göstəricilərin cəmindən formalaşır.

Oxşar profilli risklər dəyərlər əsasında formalaşan reytinglər üzrə bölüşdürülür. Bu səbəbdən, DE ümumi mənşəli risklər (yeni, segment və reytinglər üzrə) əsasında qiymətləndirilir.

Xarici reytinglər. Qarşı tərəflərin kənar reytingləri S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və müvafiq DE intervalları aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: ARMB-dən alınacaq məbləğlər, müxbir hesablar üzrə qalıqlar, o cümlədən overnayt depozitlər və depozitlər.

Bazel DE intervalı	Moody's-in maliyyə təşkilatları üçün daxili/xarici reytingləri	Daxili reytinglərin təsviri
0.01% - 0.5%	Aaa Aa1 - Aa3 A1 - A3	Yüksək reyting
0.5% - 11.7%	Baa1 - Baa3 Ba1 - Ba3 B1 - B3	Standart reyting
11.7% - 50%	Caa1 - Caa3 Ca	Qeyri-standart reyting
50%-100%	C	Dəyərsizləşmiş

Defolt ehtimalı (DE). DE müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir. Hər bir maliyyə aktivi üzrə hesablanmış bütöv müddət üzrə DE əyrisi müddət, kredit riski və segmentdən asılıdır. 12 aylıq DE bütöv müddət üzrə DE əyrisi çərçivəsində hesablanır. GKZ-nın hesablanması üçün iki növ defolt ehtimalından istifadə edilir: 12 aylıq və bütöv müddət üzrə defolt ehtimalı. 12 aylıq defolt ehtimalının qiymətləndirilməsi əvvəlki dövrlər üzrə defolt haqqında mövcud olan ən son məlumatlara əsaslanır və zərurət yarandıqda, dəstəkləyici proqnozlaşdırılan məlumatlar da nəzərə alınır. Bütöv müddət üzrə defolt ehtimalı maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsini əks etdirir və maliyyə alətinin bütöv müddəti ərzində 12 aylıq defolt ehtimalının məbləğinə bərabərdir.

Hər bir segment üzrə DE nəzərdən keçirilən tarixdən bir il ərzində defolta uğramış kreditlərin nisbəti kimi məcmu əsasla müəyyən edilmişdir. Bu göstərici müşahidə müddəti ərzində hər ay reqressiya məqsədilə ölçülür. Defolt miqrasiyası müştəri səviyyəsində müəyyən edilir. 1-ci və 2-ci Mərhələlərə aid olan aktivlər kəsişən və şərti dəyişənlərdən istifadə etməklə birlikdə modelləşdirilir. Bank şərti dəyişənlərə görə overfite yol verməmək və defolt səviyyəsinin müddəti ərzində makroiqtisadi dəyişənlər və onların geriləmələri üzərindən nisbi defolt dərəcələrini reqressiya etmək üçün 1-ci və 2-ci Mərhələlər üzrə defolt dərəcələrini müvafiq orta göstəricilərə bölməklə normallaşdırır. Akaike İnformasiya Meyarları ("AIC") kiçik nümunələrdə overfite meyilli olduğuna görə dəyişənlərin seçilməsi üçün Bayes İnformasiya Meyarlarından ("BIC") istifadə edilmişdir.

Makroiqtisadi amillər. Bankın daxili proqnozları növbəti üç il ərzində gözlənilən makroiqtisadi inkişaf üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir. Üç ildən sonra heç bir makroiqtisadi təsir nəzərə alınmamışdır. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin defolt ehtimalına təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik reqressiya təhlindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Digər iqtisadi proqnozlarda olduğu kimi, bu proqnozlarda da yüksək dərəcədə qeyri-müəyyənlik mövcuddur və bu səbəbdən, faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank hesab edir ki, bu proqnozlar mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə, Bank dəstəkləyici proqnoz məlumatlarından və əsasən öz makroiqtisadi proqnozlaşdırma modelinin nəticəsindən istifadə etmişdir. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə GKZ səviyyəsinə uyğun olan ən əhəmiyyətli proqnoz fərziyyələri aşağıda göstərilir:

Dəyişən	Kommersiya müştəriləri	Kiçik və orta müəssisələr	İstehlakçı	Yaşayış ipotekası
İstehlak Qiymətləri İndeksi (qeyri-inflyasiya) və onun geriləmələri	BƏLİ		BƏLİ	
ABŞ dolları/AZN məzənnəsi		BƏLİ		
Büdcə xərcləri			BƏLİ	BƏLİ

Model proqnozlarının verilənlərə uyğunluğu eyni makroiqtisadi dəyişənin bütün artım templəri üçün Kolmoqorov-Smirnov (KS) testinin orta p-dəyərləri əsasında ölçülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bütün makroiqtisadi dəyişənlər üçün hesablamaların nəticələri "Student's t" paylanması ilə ibarət ən yüksək orta p-dəyərlərini göstərir, buna görə də ssenari ehtimalını qurmaq üçün həmin nəticələrdən istifadə olunur.

Təxmin edilən parametrlərə əsasən, 0.1% interval ilə 1000 kvantil hesablanmış, onların ortalaması dəyişənlər üzrə ssenariyə çevrilmişdir. Hər bir ssenariyə çəki əmsali təyin etmək üçün Monte Karlo simulyasiyasını tətbiq edərək birgə ehtimal cədvəlləri hesablanmışdır.

Yekun defolt ehtimalı dərəcələri bu ssenariləri əks etdirir və yuxarıda qeyd olunan ehtimal ilə ölçülmüş orta çəki əmsallarından ibarətdir.

Defolt halında zərər (DHZ). DHZ defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə borcalanın əldə etməsi gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti arasındakı fərqə əsaslanır. Adətən ümumi balans dəyərinin faizi kimi ifadə edilir. Gözlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonunda cari dəyərədə diskontlaşdırılır.

DHZ qarşı tərəfin və maliyyə alətinin növünə görə dəyişir. DHZ defolt hadisəsinin baş verməsindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən gözlənilən bərpa hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. DHZ-nin hesablanması defolt vəziyyətindən bərpa statistikasına əsasən aparılır.

DHZ defolta uğramış kredit üzrə zərərin həcmi ilə bağlı Bankın proqnozunu əks etdirir. DHZ qarşı tərəfin növündən, iddianın növündən və prioritetindən, eləcə də girovun və ya digər kredit təminatının mövcudluğundan asılıdır.

12 aylıq və bütöv müddət üzrə DHZ-lər defolt hadisəsinin baş verməsindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən bərpa hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. DHZ-nin qiymətləndirilməsinə yanaşma üç mümkün metoda bölünə bilər:

- ▶ DHZ-nin girovun müəyyən xüsusiyyətləri əsasında qiymətləndirilməsi;
- ▶ DHZ-nin defolt vəziyyətindən bərpa statistikasına əsasən portfel əsasında hesablanması; və ya
- ▶ DHZ-nin fərqli amillər və ssenarilərdən asılı olaraq fərdi qaydada müəyyən edilməsi.

DHZ-ni hesablayarkən Bank girovun proqnozlaşdırılan dəyəri, əvvəlki dövrlərdə satış üzrə güzəştlər, həmçinin daşınmaz əmlak, pul vəsaitləri və likvid qiymətli kağızlar ilə təmin edilmiş kreditlərə dair digər amillər kimi müəyyən xüsusiyyətləri nəzərə alır. DHZ korporativ kreditlər və təminatlı/təminatlısız fərdi kreditlər üzrə qalığın ödənilməsi ilə bağlı mövcud olan ən son statistik məlumatlardan istifadə etməklə məcmu əsasla hesablanır.

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH). DHRH hesabat dövründən sonra riskin məbləğində gözlənilən dəyişiklikləri nəzərə alaraq, gələcək defolt tarixində riskin qiymətləndirilməsi, o cümlədən əsas borc və faizlərin ödənilməsi və kredit öhdəlikləri üzrə vəsaitlərin gözlənilən istifadəsidir.

Bərpa olunan kreditlər üzrə DHRH kreditin konvertasiya əmsalından ("KKƏ") istifadə etməklə qiymətləndirilir. KKƏ müəyyən müddət ərzində balansdankənar məbləğlərin balans öhdəliyinə çevrilməsi ehtimalını əks etdirən göstəricidir. KKƏ, 3-12 aylıq əvvəlki vəziyyətlə müqayisədə defolt anında balansdankənar məbləğin balans məbləğinə maksimum (riyazi ortalama) konvertasiya faizi hesab edilir. Maliyyə zamanətləri üzrə KKƏ beynəlxalq "Basel 3" standartına əsasən müəyyən edilir.

DHRH maliyyə alətinin növünə görə fərqlənən gözlənilən ödəniş qrafikinə əsasən müəyyən edilir. Amortizasiya olunan maliyyə alətləri və birdəfəlik kreditlər üçün DHRH borcalan tərəfindən gözlənilən artıq ödəmə də nəzərə alınır. Hesablamaya, həmçinin vaxtından əvvəl ödəniş və ya yenidən maliyyələşdirmə ehtimalları daxildir. Bərpa olunan məhsullar üçün DHRH istifadə edilmiş vəsaitlərin cari qalığını defolt anında qalan limitin gözlənilən istifadəsini nəzərdə tutan "kreditin konvertasiya əmsalına" əlavə etməklə proqnozlaşdırılır. Bu fərziyyələr məhsulun növü, cari istifadə limiti və digər borcalana xas davranış xüsusiyyətlərinə görə dəyişir.

Mərhələlərin müəyyən edilməsi. Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ səviyyəsi maliyyə aktivinin üç mərhələli model üzrə hansı mərhələyə təsnifləşdirilməsindən asılıdır. 1-ci Mərhələdə - ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ əsasında dəyərsizləşmə ehtiyatı tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyərsizləşməmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Maliyyə aləti dəyərsizləşdikdə 3-cü Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Aktivin 3-cü Mərhələyə köçürülməsi nəticəsində Bank faiz gəlirini ümumi balans dəyəri əsasında tanımağı dayandırır və faiz gəlirini hesablayarkən gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla, aktivin effektiv faiz dərəcəsini balans dəyərinə tətbiq edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə pisləşməsi (Mərhələ 2). İlk tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə pisləşmənin olub-olmamasının qiymətləndirilməsi bütün portfel üzrə aparılır (Mərhələ 2). 2-ci Mərhələni müəyyən etmək üçün istifadə edilən meyarların uyğunluğu Bankın Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir və təhlil edilir. Maliyyə aktivlərinin ödənişi 30 gündən artıq gecikdirildiyi halda, ilkin tanınma vaxtından kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması fərziyyəsi təkzib edilmir.

Aşağıdakı keyfiyyət, kəmiyyət və ya məhdudlaşdırıcı meyarlardan bir və ya bir neçəsi baş verdiyi təqdirdə, Bank maliyyə alətini Mərhələ 2-yə aid edir:

- ▶ Ödəniş müddəti 31-90 gün gecikdirildikdə;
- ▶ Vaxtı keçmiş kreditlər restrukturizasiya edildikdə;
- ▶ Müştərilərin öz öhdəliklərini yerinə yetirməməsi səbəbindən nağdsız kreditlər nağd pul kreditinə qaytarıldıqda;
- ▶ Müştərinin maliyyə vəziyyətinin pisləşməsi ilə bağlı rəhbərlik tərəfindən hər hansı digər məlumat təqdim edildikdə.

Mərhələ 2 üzrə meyarların artıq yerinə yetirilmədiyini sübut edən faktlar mövcud olduqda və müəyyən edilən sınaq müddəti ərzində (6 ay) borcalanın 10 gündən çox vaxtı keçmiş digər məbləğləri olmadıqda, alət Mərhələ 1-ə geri köçürülür. Kreditin ödənişi 10 gündən artıq gecikdirildikdə və ya kredit təkrar restrukturizasiya edildikdə, sınaq müddəti sıfırlanır.

Risk keyfiyyət göstəricisi əsasında Mərhələ 2-yə köçürüldüyü halda, Bank həmin göstəricinin tətbiq edilməsi və ya etibarlı olmasından əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

GKZ modellərinə daxil edilmiş proqnoz məlumatları. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasının qiymətləndirilməsi və gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması zamanı dəstəkləyici proqnoz məlumatlarından istifadə edilir. Bank kredit riski və gözlənilən kredit zərərlərindəki dəyişikliklərə uyğun olan bəzi əsas iqtisadi dəyişənləri müəyyən etmişdir. Bu iqtisadi dəyişənlərə dair proqnozlar ("əsas iqtisadi ssenari") Bank tərəfindən təqdim edilir və növbəti üç il üçün gözlənilən makroiqtisadi vəziyyətin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin DE, DHRH və DHZ-yə təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə, eləcə də DHZ və DHRH-in komponentlərinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik regressiya təhlilindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Əsas iqtisadi ssenariyə əlavə olaraq, Bankın Risklərin İdarə Edilməsi departamenti ssenari çəkilişi ilə yanaşı digər mümkün ssenariləri də təmin edir. İstifadə edilən digər ssenarilərin sayı qeyri-xətliyi təmin edilməsi üçün əsas məhsulun hər bir növünün təhlili əsasında müəyyən edilir. Ssenarilərin sayı və xüsusiyyətləri hər bir hesabat tarixində yenidən qiymətləndirilir. Ssenari çəkilişi seçilmiş hər bir ssenarinin əks etdirdiyi mümkün nəticələrin həcmi nəzərə alaraq, statistik təhlil və ekspert mülahizəsi əsasında müəyyən edilir. Kredit riskində əhəmiyyətli artım hər bir əsas və digər ssenarilər üçün bütöv müddət üzrə DE-ni müvafiq çəki ssenarilərinə, eləcə də kəmiyyət və məhdudlaşdırıcı meyarlara vurmaqla qiymətləndirilir. Bu, bütöv maliyyə alətinin 1-ci, 2-ci və ya 3-cü Mərhələlərə aid edilməsini və 12 aylıq və ya bütöv müddət üzrə GKZ-nin qeydə alınmasını müəyyən edir. Bu qiymətləndirmədən sonra Bank GKZ-ni ehtimal ilə ölçülmüş 12 aylıq GKZ (Mərhələ 1) və ya ehtimal ilə ölçülmüş bütöv müddət üzrə GKZ (Mərhələ 2 və 3) kimi qiymətləndirir. Ehtimal ilə ölçülmüş bu GKZ-lər müvafiq GKZ modelindəki hər bir ssenarini sınaqdan keçirməklə və müvafiq ssenari çəkisinə vurmaqla (giriş məlumatların çəkisindən fərqli olaraq) müəyyən edilir.

Hər bir iqtisadi proqnozda olduğu kimi, onların reallaşması ilə bağlı fərziyyələr və ehtimallar yüksək dərəcəli qeyri-müəyyənliklə əlaqəlidir və buna görə də faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank bu proqnozları mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminləri kimi hesab edir və seçilmiş ssenarilərin mümkün ssenarilərin diapazonunu düzgün əks etdirməsini müəyyən etmək üçün Bankın fərqli portfəlləri daxilində qeyri-xətliyi və assimetriyalılığı təhlil etmişdir.

Bank maliyyə aktivləri üzrə təxminlər və faktiki zərərlər arasındakı fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Belə fərqlərin təhlili (bək-testing) ən azı ildə bir dəfə aparılır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyası üzrə bək-testing nəticələri Bankın rəhbərliyinə təqdim edilir və səlahiyyətli şəxslərlə razılaşdırıldıqdan sonra modellərin və fərziyyələrin təkmilləşdirilməsi üçün növbəti addımlar müəyyən edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Yuxarıda təsvir edildiyi kimi, maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir

31 dekabr 2024-cü il	Qeyd		Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersizləşmiş	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	154,130	118,133	175	–	272,438
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	22,140	22,067	–	–	44,207
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə müşəkilərə verilmiş kreditlər	8						
- Kommersiya müşəkiləri		Mərhələ 1	–	162,305	–	–	162,305
		Mərhələ 2	–	390	1,673	–	2,063
		Mərhələ 3	–	–	–	20,903	20,903
- İstehlak kreditləri		Mərhələ 1	–	71,376	–	–	71,376
		Mərhələ 2	–	1,074	1,122	4	2,200
		Mərhələ 3	–	–	–	9,553	9,553
- İpoteka kreditləri		Mərhələ 1	–	45,600	–	–	45,600
		Mərhələ 2	–	300	–	–	300
		Mərhələ 3	–	–	–	1,584	1,584
- Kiçik və orta müəssisələrə kreditlər		Mərhələ 1	–	3,811	–	–	3,811
		Mərhələ 2	–	7	–	–	7
		Mərhələ 3	–	–	–	7,484	7,484
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	7	Mərhələ 1	25,295	–	–	–	25,295
MZƏD ilə borc qiymətli kağızları	7	Mərhələ 1	52,210	–	–	–	52,210
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	17	Mərhələ 1	–	79,456	78,166	–	157,622
Verilmiş zəmanətlər	17	Mərhələ 1	–	41,303	–	–	41,303
Akkreditivlər	17	Mərhələ 1	–	496	–	–	496
Cəmi			253,775	546,318	81,136	39,528	920,757

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

31 dekabr 2023-cü il	Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyərsizləşmi ş	Cəmi	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	72,791	2,446	3,848	–	79,085
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	16,480	31,814	–	–	48,294
Amortizasiya hesablanmış dəyərle müşətilərə verilmiş kreditlər	8						
		Mərhələ 1	–	159,715	–	–	159,715
		Mərhələ 2	–	1,567	483	–	2,050
- Kommersiya müşətiləri		Mərhələ 3	–	–	–	21,491	21,491
		Mərhələ 1	–	59,269	–	–	59,269
		Mərhələ 2	–	983	694	–	1,677
- İstehlak kreditləri		Mərhələ 3	–	–	–	8,363	8,363
		Mərhələ 1	–	33,567	–	–	33,567
		Mərhələ 2	–	192	–	–	192
- İpoteka kreditləri		Mərhələ 3	–	–	–	1,369	1,369
		Mərhələ 1	–	5,129	–	–	5,129
		Mərhələ 2	–	14	–	–	14
- Kiçik və orta müəssisələrə kreditlər		Mərhələ 3	–	–	–	9,206	9,206
Amortizasiya hesablanmış dəyərle borc qiymətli kağızları	7	Mərhələ 1	85,852	–	–	–	85,852
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	17	Mərhələ 1	–	74,643	58,119	–	132,762
Verilmiş zəmanətlər	17	Mərhələ 1	–	28,081	–	–	28,081
Akkreditivlər	17	Mərhələ 1	–	519	–	–	519
Cəmi			175,123	397,939	63,144	40,429	676,635

Müştərilərə kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat ilə bağlı daha ətraflı məlumat 8-ci Qeyddə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəlikləri və gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kreditlərlə eyni qaydada qiymətləndirilir və hesablanır.

Bankın pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2024				2023			
	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	171,803	108,391	6,975	287,169	60,963	28,782	3,817	93,562
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	22,122	21,771	–	43,893	16,433	31,473	–	47,906
Müştərilərə verilmiş kreditlər	294,567	5,204	–	299,771	267,417	5,646	–	273,063
İnvestisiya qiymətli kağızları	77,724	–	–	77,724	85,842	–	–	85,842
Digər maliyyə aktivləri	6,493	–	–	6,493	5,950	–	–	5,950
Cəmi aktivlər	572,709	135,366	6,975	715,050	436,605	65,901	3,817	506,323
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	41,894	70	–	41,964	31,871	–	–	31,871
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	563,584	–	–	563,584	371,376	–	–	371,376
Digər maliyyə öhdəlikləri	18,040	–	–	18,040	15,094	–	–	15,094
Cəmi öhdəliklər	623,518	70	–	623,588	418,341	–	–	418,341
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	(50,809)	135,296	6,975	91,462	18,264	65,901	3,817	87,982

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi**

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsasən qiymətləndirilir və idarə olunur. ARMB-nin tələblərinə əsasən banklar ani likvidlik əmsalını 30 (otuz) faizdən yüksək səviyyədə (2023-cü il: 30%), likvidliyin örtülmə əmsalını isə 80%-dən yüksək səviyyədə (2023-cü il: limit müəyyən edilməmişdir) saxlamalıdır. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə ani likvidlik əmsalı 68.54% (2023-cü il: 61.32%), likvidliyin örtülmə əmsalı isə 465.8% olmuşdur.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və hesab edir ki, cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2024-cü il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	7,039	2,595	9,262	29,830	48,726
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	516,058	38,603	6,749	3,361	564,771
Digər maliyyə öhdəlikləri	3,546	2,081	10,398	5,289	21,314
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	526,643	43,279	26,409	38,480	634,811

Maliyyə öhdəlikləri	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	3,458	1,673	5,167	22,938	33,236
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	335,548	24,407	11,871	352	372,178
Digər maliyyə öhdəlikləri	4,872	1,763	7,431	3,319	17,385
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	343,878	27,843	24,469	26,609	422,799

Aşağıdakı cədvəldə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri və şərti öhdəlikləri göstərilir. İstifadə edilməmiş hər bir kredit öhdəliyi onun istifadə edilə biləcəyi ən erkən tarixi özündə əks etdirən vaxt diapazonuna daxil edilir və bütün maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri müqavilənin müddəti əsasında göstərilir.

	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2024-cü il	27,577	25,527	70,412	75,905	199,421
31 dekabr 2023-cü il	9,246	22,113	79,238	50,765	161,362

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri borcunun tələbi ilə müqavilə müddəti ərzində istənilən vaxt geri çağırıla bilər, lakin Bank gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində dövlət təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Müddətlər üzrə təhlili cari hesabların tarixi sabitliyini əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılmışdır. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə bir ayadək müddət ərzində ödəniləcək məbləğlərə daxil edilmişdir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Bank əhəmiyyətli kapital, korporativ sabit gəlir və ya törəmə alətlərə malik deyildir.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski faiz dərəcələrində dəyişikliklərin gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə və ya maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərində təsir göstərmək ehtimalından yaranan riskdir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2024-cü il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2024-cü il və 2023-cü il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Bank özünün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatına və pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatına qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Banka valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Bankın açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir

31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Digər	Cəmi 2024
Maliyyə aktivləri					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	155,917	93,474	26,220	11,558	287,169
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	9,118	27,632	7,143	-	43,893
İnvestisiya qiymətli kağızları	77,724	-	-	-	77,724
İstifadə hüququ olan aktiv	7,657	6,372	-	-	14,029
Müştərilərə verilmiş kreditlər	212,101	80,934	6,723	13	299,771
Digər maliyyə aktivləri	6,192	246	55	-	6,493
Cəmi Maliyyə aktivləri	468,709	208,658	40,141	11,571	729,079
Maliyyə öhdəlikləri					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	41,915	49	-	-	41,964
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	319,394	202,019	30,740	11,431	563,584
Digər maliyyə öhdəlikləri	11,673	6,358	9	-	18,040
Cəmi Maliyyə öhdəlikləri	372,982	208,426	30,749	11,431	623,588
Xalis maliyyə mövqeyi	95,727	232	9,392	140	105,491

31 dekabr 2023-cü il, tarixinə Bankın xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Digər	Cəmi 2023
Maliyyə aktivləri					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	51,407	29,954	6,206	5,995	93,562
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7,597	29,292	11,017	-	47,906
İnvestisiya qiymətli kağızları	85,842	-	-	-	85,842
Müştərilərə verilmiş kreditlər	182,188	83,368	7,507	-	273,063
Digər maliyyə aktivləri	5,950	-	-	-	5,950
Cəmi Maliyyə aktivləri	332,984	142,614	24,730	5,995	506,323
Maliyyə öhdəlikləri					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	29,003	48	2,820	-	31,871
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	203,342	141,201	21,037	5,796	371,376
Digər maliyyə öhdəlikləri	12,438	1,903	753	-	15,094
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	247,274	141,412	23,859	5,796	418,341
Xalis maliyyə mövqeyi	85,710	1,202	871	199	87,982

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabrda Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul vəsaitləri axınları üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin mənfəət və ya zərər haqqında hesabatı təsirini hesablayır. Kapitala təsir mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatı təsirdən fərqlənmir. Cədvəldə mənfəət məbləğ mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artımı əks etdirir.

31 dekabrda xalis aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəl mənfəətə təsir:

	2024		2023	
ABŞ dolları	+2% / -2%	5/ (5)		120 / (120)
Avro	+8.59% / -5.53%	807 / (519)	+10% / -10%	96 / (96)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

23 Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolayı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Bank aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

		Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			
		Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Qiymətləndirmə tarixi					
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2024-cü il	40,692	11,518	–	52,210
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	31 dekabr 2024-cü il	–	–	240	240
Ədalətli dəyəri açıqlanmış aktivlər					
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2024-cü il	–	43,893	–	43,893
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2024-cü il	–	–	298,158	298,158
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2024-cü il	–	25,331	–	25,331
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2024-cü il	–	6,493	–	6,493
Ədalətli dəyəri açıqlanmış öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2024-cü il	–	41,964	–	41,964
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2024-cü il	–	563,386	–	563,386
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2024-cü il	–	18,040	–	18,040

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

23 Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	–	–	240	240
Ədalətli dəyərləri açıqlanmış aktivlər					
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2023-cü il	–	47,906	–	47,906
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2023-cü il	–	–	271,614	271,614
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	9,972	76,072	–	86,044
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2023-cü il	–	5,950	–	5,950
Ədalətli dəyəri açıqlanmış öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2023-cü il	–	31,871	–	31,871
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2023-cü il	–	371,388	–	371,388
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2023-cü il	–	15,094	–	15,094

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir.

	2024			2023		
	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir / (zərər)	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir / (zərər)
Maliyyə aktivləri						
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	43,893	43,893	–	47,906	47,906	–
Müştərilərə verilmiş kreditlər	299,771	298,158	(1,613)	273,063	271,614	(1,449)
İnvestisiya qiymətli kağızları	25,274	25,331	57	85,842	86,284	442
Digər maliyyə aktivləri	6,493	6,493	–	5,950	5,950	–
Maliyyə öhdəlikləri						
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	41,964	41,964	–	31,871	31,871	–
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	563,584	563,386	198	371,376	371,388	(12)
Digər maliyyə öhdəlikləri	18,040	18,040	–	15,094	15,094	–
Cəmi realizasiya edilməmiş ədalətli dəyerdə tanınmamış dəyişiklik			(1,358)			(1,019)

Qiymətləndirmə üsulları və fərziyyələr

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə qeydə alınan aktiv və öhdəliklərin və maliyyə vəziyyəti haqqında maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə ölçülməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan maddələrin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə olunan metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyəri balans dəyərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç ayadək) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə xüsusi bitmə müddəti olmayan müddətsiz depozitlərə və əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Törəmə alətlər

Bazarda müşahidə olunan giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari dəyər hesablamalarının istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modeller qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi əyriləri də daxil olmaqla müxtəlif giriş məlumatlarının istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyonlardır. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modeller bazar dərəcəsinin dəyişkənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

23 Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Qiymətləndirmə üsulları və fərziyyələri***İnvestisiya qiymətli kağızları*

Hər hansı qiymətləndirmə modelləri ilə dəyəri müəyyən edilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə kvotasiya edilməyən kapitaldan və borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına investisiya obyektinin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də investisiya obyektinin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilən notların ədalətli dəyəri hesabat tarixində qiymət kvotasiyalarına əsaslanır. Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, kredit təşkilatlarına ödənilməli məbləğlərin, müştərilərə ödənilməli məbləğlərin və digər maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

24 Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə olan aktivlər və öhdəliklər, Bankın aktivləri realizasiya etmək hüququ və öhdəliyi yerinə yetirməli olduğu müqavilə müddətinin qalığı üzrə göstərilir. Müddət bitəndə Bank aktivləri reallaşdırmaq hüququna və öhdəlikləri ödəmək öhdəliyinə sahib olur. Bank, "1 il ərzində" müqavilə müddəti bitən aktivləri və öhdəlikləri cari, "1 ildən artıq" olanları isə uzunmüddətli hesab edir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəlikləri 22-ci Qeyddə göstərilir.

	2024			2023		
	1 ilədək	1 ildən artıq	Cəmi	1 ilədək	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	287,169	–	287,169	93,562	–	93,562
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	36,447	7,446	43,893	47,906	–	47,906
İnvestisiya qiymətli kağızları	29,613	48,111	77,724	57,587	28,255	85,842
Müştərilərə verilmiş kreditlər	187,304	112,467	299,771	186,772	86,291	273,063
İstifadə hüququ olan aktivlər	–	14,029	14,029	–	10,744	10,744
Əmlak və avadanlıqlar	–	6,027	6,027	–	4,479	4,479
Qeyri-maddi aktivlər	–	9,658	9,658	–	7,244	7,244
Digər aktivlər	8,363	2,723	11,086	9,239	900	10,139
Cəmi aktivlər	548,896	200,461	749,357	395,066	137,913	532,979
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	8,141	33,823	41,964	5,058	26,813	31,871
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	553,529	10,055	563,584	359,916	11,460	371,376
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	325	–	325	2,997	–	2,997
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	–	500	500	–	868	868
Digər öhdəliklər	11,328	14,495	25,823	12,321	10,871	23,192
Cəmi öhdəliklər	573,323	58,873	632,196	380,292	50,012	430,304
Xalis (öhdəliklər)/aktivlər	(24,427)	141,588	117,161	14,774	87,901	102,675

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Bankın rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqe potensial olaraq gəlirliliyi və levereci artırdığı halda, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərlə əvəz etmək qabiliyyəti Bankın likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli hissəsinin tələb əsasında ödənilməli olduğuna baxmayaraq, depozitlərin əmanətçilərin sayı və növünə görə diversifikasiyası və Bankın keçmiş təcrübəsi həmin məbləğlərin Bankı uzunmüddətli və sabit maliyyələşdirmə mənbəyi ilə təmin etdiyini göstərir. Rəhbərlik hesab edir ki, qeyri-adi çoxlu sayda müştərilərin qısa müddət ərzində vəsaitlərini geri alması ehtimalı aşağıdır.

Mənfi fərq bir il ərzində əsas korporativ müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır və bu müştərilər uzun müddətdir ki, Bankın müştəriləridirlər. Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Bank üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Bank qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

24 Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili (davamı)

ARMB-nın sistem əhəmiyyətli banklar üçün müəyyən etdiyi minimum likvidlik əmsalının 30 (otuz) (2023-cü il: 30%), likvidliyin örtülmə əmsalının isə 90% olması (2023-cü il: limit müəyyən edilməmişdir) ilə bağlı tələbi bank sektorunun xarakteri və formalaşmış adi biznes təcrübəsinə əsaslanan tənzimləyici tərəfindən tətbiq edilən ağılabatan ehtiyat tədbiridir. Bankın likvidlik əmsalı minimum göstəricidən xeyli yüksəkdir. 31 dekabr 2024-cü il tarixinə Bankın faktiki ani likvidlik əmsalı 68.54%, likvidliyin örtülmə əmsalı isə 465.8% olmuşdur (2023-cü il: ani likvidlik əmsalı 61.32%, likvidliyin örtülmə əmsalı 220.4).

Bankın ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yaranıqda, Bank belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər.

25 Aidiyyəti olan tərəflərlə bağlı açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MHBS-yə uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial aidiyyəti olan tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2024		2023	
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
1 yanvar 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş kreditlər, ümumi	-	3,863	-	4,931
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	808	-	2,627
İl ərzində kreditlərin ödənilməsi	-	(1,564)	-	(3,692)
Hesablanmış faizdə xalis hərəkət	-	(3)	-	(3)
31 dekabr 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş kreditlər, ümumi	-	3,104	-	3,863
Çıxılsın: 31 dekabrda dəyersizləşmə üçün ehtiyat	-	(14)	-	(18)
31 dekabr 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş kreditlər, xalis	-	3,090	-	3,845
1 yanvar 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş cari hesablar (Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri daxilində)	686	-	1,826	-
Cari hesablarda xalis hərəkət	1,636	-	(1,140)	-
31 dekabr 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş cari hesablar (Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri daxilində)	2,322	-	686	-
Çıxılsın: 31 dekabrda dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(32)	-	(8)	-
31 dekabr 2024-cü il tarixinə ödənilməmiş cari hesablar (Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri daxilində), xalis	2,290	-	678	-
1 yanvar 2024-cü il tarixinə depozitlər	-	3,335	-	2,146
İl ərzində alınmış depozitlər	-	7,992	-	2,021
İl ərzində ödənilmiş depozitlər	-	(700)	-	(832)
31 dekabr 2024-cü il tarixinə depozitlər	-	10,627	-	3,335

31 dekabr 2024-cü il tarixinə, aidiyyəti olan tərəflərlə cəmi cari hesablar 2,290 AZN (31 dekabr 2023-cü il: 678 AZN) təşkil etmişdir. İl ərzində aidiyyəti olan tərəflərdən qoyuluşlar 10,627 AZN (2023-cü il: 3,335 AZN) təşkil etmişdir.

Aidiyyəti olan tərəflərlə əməliyyatlardan gəlir və xərclər aşağıda təqdim edilir:

	2024		2023	
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
Faiz gəliri	-	335	-	152
Faiz xərci	-	(187)	-	(33)
Haqq və komissiya gəliri	-	62	-	46
Haqq və komissiya xərci	(87)	-	(94)	-
Ümumi və inzibati xərclər	(185)	(1,053)	(257)	(652)

(Məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

25 Aidiyyəti olan tərəflərlə bağlı açıqlamalar (davamı)

3 nəfərdən (2023-cü il: 3 nəfər) ibarət olan əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2024	2023
Əmək haqqı və qısamüddətli faydalar	1,441	1,329
Digər hesablanmış işçilərlə bağlı xərclər	62	78
Əsas rəhbərlik heyətinə cəmi ödənişlər	1,503	1,407

26 Kapital adekvatlığı

Bank fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Qrupun kapitalının adekvatlığı ARMB tərəfindən, digər metodlarla yanaşı, ARMB-nin Banka nəzarət etdiyi zaman qəbul etdiyi normativlərdən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Bankda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və sağlam kapital nisbətlərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə dəyişikliklər baş verməmişdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, 2024-cü il ərzində Bank nizamnamə kapitalının adekvatlıq əmsalı ilə bağlı tələblərə əməl edib.

ARMB banklardan 1-ci dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 5% (2023-cü il: 5%) və 10% (2023-cü il: 10%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

31 dekabr 2024-cü və 2023-cü il tarixlərinə Bankın kapitalın adekvatlıq əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2024	2023
1-ci dərəcəli kapital	92,568	80,565
2-ci dərəcəli kapital	17,419	16,793
Çıxılsın: kapitaldan tutulmalar	(10,398)	(9,412)
Cəmi nizamlayıcı kapital	99,589	87,946
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	478,849	414,043
Kapital adekvatlığı əmsalı (1-ci dərəcəli kapital)	17.21%	17.24%
Kapital adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	20.80%	21.24%